

Erasmus+

LEGARUTNO
LIL SIKAVUTNENGE BAŠ
BIFORMALNIKANI
EDUKACIA BAŠ TERNE
ROMENGO
KHUVIBE KI BUTI

Erasmus+

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

Saikeribe	
SESIA 1.....	4
1.1 E Sabinakiri butikerin baš o kompjuterija.....	4
1.2 Pendžarkeribe e aplikaciencar Viber thaj What’s Up.....	5
SESIA 2.....	7
2.1 Phirnipa baš o korkori pes moldaribe.....	7
2.2 Phirnipaskoro personalnikano esei baš khuvibe ki buti.....	8
SESIA 3.....	10
3.1 Sikljovibe thaj dikhljaribe o shunjakeriba baš i buti.....	10
3.2 Sikljovibe thaj dikhljaribe o online shunjakeriba bash i buti.....	11
SESIA 4.....	12
4.1 E Aleksandreskoro alosaribe i kariera.....	12
4.2 Pendžarkeribe e Skype-a.....	13
4.3 Bukjakiri komunikacija ko Skype.....	14
SESIA 5.....	15
5.1 I dilema baš keribe CV.....	15
5.2 Rodibe formatija tar o CV on line.....	17
5.3 Keribe personalnikano CV.....	17
SESIA 6.....	18
6.1 O Khuviba ki buti ko Roma.....	18
6.2 I khelin “Umlavibe” anglune lafencar tar i butisikljovin 6.1.....	20
6.3 Hramoviba harno esei baš i situacia e Romengere khuvibaja ki buti.....	20
SESIA 7.....	21
7.1 Kategorizacia tar o phirnikane dzandipa baš khuviba ki buti.....	21
7.2 Matrica baš e phrnpaskere dzandipa baš o khuvibe ki buti.....	22
SESIA 8.....	27
8.1 Intervju baš i buti: So kamlapes te kere, vaj so na.....	27
8.2 Intervju baš i buti: khelibe roljencar.....	29
SESIA 9.....	31
9.1 O bukja so si zaruri baš o khuvibe ki buti e terne Romenge.....	31
9.2 I Khelin “Umlavibe”.....	32
9.3 Hramovibe harno esei baš o pharipa dzikote rodelape buti ko Roma.....	32
SESIA 10.....	33
10.1 Sikljoibe te na ove ki jek gind nekasaja: khelibe roljencar.....	33
10.2 O Nishanideibe tar o socialnikane mediumija ko rodibe buti: Pendžarkeribe o LinkedIn.....	34
SESIA 11.....	35

11.1 Profesionalnikani E-mail komunikacia.....	35
SESIA 12.....	37
12.1 Personalnikano khuvibe ki buti SVOT analiza.....	37
12.2 Komunikacia: arakhibe solucia komplicirime klienteja	38
SESIA 13.....	40
13.1 Publikani prezentacia Power Point-eja.....	40
SESIA 14.....	41
14.1 Dzaibe ko intervjuia bizo dzovapi napalal	41
14.2 Keribe buti ko CV: Dzaibe ponadari.....	42
SESIA 15.....	43
15.1 Organiziribe iventi	43
SESIA 16.....	45
16.1 Komunkacia/ Rodibe buti: Akhariba ko telefonija baš rodiba buti.....	45
16.2 Komunikacia: Publikani prezentacia istemalkeribaja o Power Point.....	45
SESIA 17.....	46
17.1 Harno biznis planiribe 1	46
17.2 Keribe buti mobilnikane aplikaciencar – fundavni matematika	47
SESIA 18.....	48
18.1 Hramovibe efektivnikane motivacijakere lila.....	48
18.2 Džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti relevantna baš butheder bujakere thana..	48
SESIA 19.....	50
19.1 Organiziribe iventi	50
SESIA 20.....	52
20.1 Sigutno biznis planiribe 2 (Džaiibe ponadari): Finansiengiri fajada thaj hardžija	52
SESIA 21.....	56
21.1 Menadžiribe o konflikti ke butikeribaskiri situacija.....	56
SESIA 22.....	61
22.1 Harno biznis planiribe 3 – Grafikeribe o marketi thaj i strategija baš o bikinibe.....	61
22.2 Mobilnikane aplikacie baš i buti – Fundavni matematika	61
SESIA 23.....	62
23.1 Anibe čhinavina	62
SESIA 24.....	65
24.1 Harno biznis planiribe 4 (Dzaibe ponadari) – nakhavibe	65
24.2 SVOT analiza baš personalnikano khuvibe ki buti	67

SESIA 1

1.1 E Sabinakiri butikerin baš o kompjuterija

Rudžinava tumen te drabaren o teksti so avela:

I Sabina dživdinela ki bari mahala ko Šuto Orizari ki diz Skopje. Lelja te kerel buti ko kompjuteri panda kana sine tikni čaj. Oj ponadarig istemalkerela sine o kompjuteri sakana ko vakti kana džala sine ki fundarvni thaj mashkarutni sikavni. I Sabina uli phirni dzandipaja ko instaliribe but programija, ko istemalkeribe akala programe thaj ko arakhibe solucija taro problemija kana sine zaruri. I buti ko kompjuteri kergja lake lokho o sikljovibe i Anglikani čhib. Ki mahala šundilo kaj i Sabina si but šukar kompjuterencar. Sa o manuša vakerena sine kaj ola ovela la kompjuterenge. O avera čhave ki mahala, jekha jek thaj lengere dada thaj daja, lele te roden la te kerjarel lengere kompjuterija kana ka ovel len sine disavo problemi. Majange ka roden la sine salde nekobor droma ko masek, numa sar nakhela sine o vakti, sar shunjakeripe sine pobuter, oj lelja te ovel la vi 15 rodiba taro manuša ko masek. Ko avgo vakti o manuša dena la sine salde tikno bakšiši. Numa, sar bajrola sine i buti, oj čhivela sine pokinibe baš o fundavne bukja so kerela len sine manušenge. Sar džala sine o vakti, sine lake polokho kana o manuša anena sine lake o kompjuteria khere. Oj khergja peske butikeribaskoro than ko jek taro sobe lakere kherestar, thaj nakhavela sine sa pobuter vakti kerindoj kompjuterija. Majangle kerela sine kerjariba upral o softveri. Na sine la džandipe te arakhel solucie ko problemija e hardvereja. Numa, halili kaj but manuša isilen problemija vi e hardvereja, thaj angja chinavibe te sikljoval thaj adava. Ko agorutne duj berša tar i maškarutni sikavni, džala sine ko kursi baš kerjariba o hardveri. Jekha jek lelja thaj licenca kolaja delapes sine ko džandipe kaj šaj arakhela solucie vi esavke problemenge. 18 bershencar oj sine la butikerin baš kompjuterija koja sine šukar pendžardi taro manuša ki mahala. Kergja registracija taro piro biznis thaj kergja angažmani taro jek asistenti ko ekvaš bukjakoro vakti. Odova sine o Ašmeti, terno čhavo tari mahala, kova jekha jek ovela le sine kompjuterenge. O Ašmeti kerela sine buti javinate, kole vakteske i Sabina sine džala ko sikljovibaskere arija ko univerziteti. Oj hramosargja fakulteti baš kompjutereskere egzadžandipa, anindoj decizija te kerel specijalizacija pobut ko adava džandipaskoro umal. Ko but bukja sine poangle taro pire kolege ko fakulteti, soske sine la bari praktikani eksperiencia.

Avgothaneskere terminia:

Phirnipe	Šajdipe te kere disavi buti šukar.
Kandibe	Te kere disavi buti nekaske. Ekonomikano kersaribe koleste nane kerde materijalnikane šukarina ko agor tar e bujkakoro procesi.
Butikerin (bukjakoro than)	Than koleste kerenape ja kerjarenape o bukja.
Kompjutereskoro softveri	Programia istemalkerde ko kompjuteri.
Kompjutereskoro hardveri	Materijalnikane kotora tar o kompjuteri.
Licencia	Dendo šajdipe te kere diso. Ko teksti akava termini si baš šajdipe dendo tar e raštrakiri radži kolaja šaj te kere ekonomikano kersaribe, te kere biznis.
Specijalizacia	Te de to takati thaj to fokus koj jek than, thaj te ove but šukar ki adaja buti.
Praktikani eksperienca	Bukjakiri eksperienca, eksperienca te kere disavi buti.

1.2 Pendžarkeribe e aplikaciencar Viber thaj What's Up

I resarin tari akaja butisikljovin si te pendžarkerenpe o sikljovne istemalkeribaja o Viber thaj o What's Up, majangle olengoro istemalkeribe baš e bujkakere resarinenge.

Teme kola si zaruri te oven nakhavde:

Phravibe Viber thaj o What's UP akaunti

Džovapjalo istemalkeribe o Viber thaj o What's Up

Keribe buti kontaktencar

Istemalkeribe o Viber thaj o What's Up baš i bizis komunikacija

Khelibe roljencar 1:

O Ahmeti kerela buti ki agencija turistikane bukjenge thaj ov si džovapjalo baš deibe privatnikane apartmanija baš o turistija kola so avena ki diz (i diz si esavko than kaj so dživdinena sikljovne; ola zaruri si te pendžaren la šukar). I Suzan resela ki diz iblejate. Pučela tani baš i korektno adresa, baš o manuša so dživdinena paše o apartmani, baš o sarbarutnipe, baš o džaiibe ki diz, baš o thana kaj so šaj te halpes, baš o pokinibe, baš o iranibe e pokibnaskoro lil, thaj agjaar ponadari. Oj ka ovel la limiteja khuvibe ko internet kana ka avel, numa adaleske mangela te khidel so pobuter informacie. Ki diz ka ačhoval 4 dive. O Ahmet dela pestar sa te arakhel lake so pubuter informacie.

Khelibe roljencar 2:

I Sabina kerela buti baš jek kabeleskoro operatori. Oj si džovapjali baš o manuša so ispemalkerena olende kandina. Dži late telefoneja resena manušendar roviba, numa vi mesažoncar. Oj šaj te del arka e manušenge so istemalkerena o kandina thaj okolenge kola si lokhe tehnikane problemencar, thaj phandela len ki komunikacia e tehnikane arkaja baš o pophare. I Sabina isi la but reakcie tar o holjame klientija, sar ko misal baš adava kana ola sine len problemi interneteja thaj e kabelenikane televizijaja. O Redžepi si jek taro odola manuša so istemalkerena o kandina. Sine le problemi interneteja o sasto dive, numa isi le agoribarskoro termini baš o phandle bukja thaj adaleske si holjamo. Ov si pophuro manush thaj si le potikno džandipe tar o kompjueterija. I Sabina legari le ko čhani sar kerelape buti nekobor lokhe admencar deindor le arka te kerjarel o internet.

Khelibe roljencar 3:

I Dženifer kerela buti ki kompania baš e-kinobikinibe thaj lakiri buti si komunikacie e klientencar kola so kinena artikloja. I kompanija kerela buti klientencar tar o aver phuvja thaj baro kotor tar i komunikacija si tekstualnone mesažoncar, but droma Viber-eja ja What's Up - eja. Olakiri buti si te pendžarkerel e klienten e benefitencar tar o artikli thaj te del arka ko bikinibe. O Risto si klienti tari aver pašarni raštra thaj ov si le intereso baš nevo mobilnikano telefoni. Ov isi le pobuter pučba baš o čhani sar funkcionirinena o mobilnikane telefonija.

SESIA 2

2.1 Phirnipa baš o korkori pes moldaribe

Rodava tumendar te keren akava korkori pes moldaribe:

1 = Sahnjale na sijum ko jekha jek gndibe; 5 = Sahnjale sijum ko jekha jek gndibe;

Drabaribe

1	Džanava te drabarav	1 2 3 4 5
2	Džanava te drabarav šukar	1 2 3 4 5
3	Drabarava rindome	1 2 3 4 5
4	Drabarava khanči sakova dive	1 2 3 4 5
5	Džanava te drabarav thaj te haljovav sa o vorbe kola me amala hramonenalen ko socijalnikane mediumija.	1 2 3 4 5
6	Lokheste drabarava o saikeribe ko web portalia e ternenge	1 2 3 4 5
7	Šaj te drabarav e sekolediveskere žurnalia lokheste	1 2 3 4 5

Hramovibe

1	Džanava te hramonav sa o šavde	1 2 3 4 5
2	Šaj te hramonav lavjore thaj vorbe korektnikane	1 2 3 4 5
3	Sakana dikhava e interpukcijakere nishanija sar so si o bare šavde, o nukte, o nuktoporika, e pučibaskere nšanija thaj agjaar ponadari.	1 2 3 4 5
4	Džanava sar te hramonav e-mail	1 2 3 4 5
5	Hramonava e-mailija rindome	1 2 3 4 5
6	Džanava te hramonav e-mail maškarutne sigaja	1 2 3 4 5
7	Hramonava okova so mangava te phenav le šukar thaj ko than	1 2 3 4 5
8	Mire hramovibaskere phirnipa si pošukar tar o okola so sikljona mancar.	1 2 3 4 5

Punë me numra

1	Džanava sar te khedav o numeroja	1 2 3 4 5
2	O khedibe numeroja si lokho mange	1 2 3 4 5
3	Džanava sar te ikalav jek jekhesar numeroja	1 2 3 4 5
4	O ikalibe numeroja jek jekhestar si lokho mange	1 2 3 4 5
5	Džanava i multiplikacia numeroncar	1 2 3 4 5
6	I multiplikacia si lokhi mange	1 2 3 4 5
7	Džanava sar te ulavav numeroja	1 2 3 4 5

8	O ulavibe numeroja si lokho mange	1 2 3 4 5
9	Me sijum sine pošukar ki matematika okolendar so sikljona sine mancar	1 2 3 4 5
10	Me sijum sine pobilačo ki matematika okolendar so sikljona sine mancar	1 2 3 4 5

Phirinipaskere džandipa ko kompjuteri

1	Džanava te kerav buti ko kompjuteri	1 2 3 4 5
2	Kerava buti rindome ko kompjuteri	1 2 3 4 5
3	Isi man šukar pendžaribe tar o Word	1 2 3 4 5
4	Isi man šukar pendžaribe tar o Excel	1 2 3 4 5
5	Džanava sar te čhivav ano Excel lokhe formule	1 2 3 4 5
6	Džanava sar te kerav tabelori ano Excel	1 2 3 4 5
7	Isi man šukar pendžaribe tar o Power Point	1 2 3 4 5

Verbalnikani komunikacia

1	Kerava lafi uže	1 2 3 4 5
2	Samalo/li sijum baš o bukja so vakeravalen; na vakerava bukja so na mangava te vakerav len	1 2 3 4 5
3	Džanava sar te kerav kontrola upral me emocie (holi, bitolerancia manušencar, phagibailestar thaj agjaar nadari) kana kerava lafi	1 2 3 4 5
4	Mukava upral o mmanuša šukar vurma kana kerava lafi ke grupakere diskusie (familija, amala)	1 2 3 4 5
5	Šaj te anav e manušen pal i miri gind	1 2 3 4 5
6	O manuša dikhena man sar šukar šunelno	1 2 3 4 5

2.2 Phirinipaskoro personalnikano esei baš khuvibe ki buti

Hramonen personalnikano esei baš o tumare phirnipa. Sikaven o phirnipa kola so isi tumen thaj o bukja kolende so gndinena kaj sien šukar. Jekha jek agjaar hramonen baš o phirnipa kola so na džanena len, thaj o phirnipa kola so mangena te sikljon len. Šaj te hramonen baš o interesia so sine tumen sar čhave, hobi, baš o bukja kolende sien sine šukar. Šaj te hramonen baš o bukja kola so mangena len ja kolenge isi tumen interesia. O esei zaruri si te ovel paše 500 vorbe.

SESIA 3

3.1 Sikljovibe thaj dikhljaribe o shunjakeriba baš i buti

Dikhljaren sa o šunjakeriba baš i buti so avena. So isi len jekha jek o šunjakeriba bukjake? Kola si o majbut rodime džandipaskere phirnipa? Sar šaj te sikljonpe akala džandipaskere phirnipa?

Šunjakeribe bukjake 1

Deskripcia baš e bukjakoro than

Nevo proekti finansirimo tar i EU rodela ofisesoro menadžeri.

Džovapi deibe:

- Sekolediveskoro menadžiribe o ofiso;
- Deibe arka e lidereske tar o timi;
- Finansiengoro menadžmenti;
- Organiziribe čipote.

Phirnipaskere džandipa thaj kvalifikacie

- Šukar ko hramovibe thaj ko keribe lafi Anglikani čhib;
- Univeryiteteskiri diploma;
- Minimum 1 berš ofisesere bukjakoro pendžaribe.
- Pendžaribe i buti ko finansiengere reportoja.
- Organizacijakere phirnipa baš menadžmenti.

Šunjakeribe bukjake 2

Deskripcia baš e bukjakoro than

Akava bukjakoro than rodela džovapideibe baš o bukja ko ofiso. O dženo kova si angažirimo ki pozicia zaruri si te phiravel o bukja sar lideri thaj te menadžirini o timi baš e ofisesere bukja tar o 1 manuš. Ko sfere tar o ofisesoro menadžmenti prepererena i ofisesiri adinistracia, i pošta, ikeriba arhiva, themesekotora, konferencie thaj planiribe, bešiba thaj administracijakoro deibe arka..

Džovapi deibe:

Legarela thaj kerela menadžiribe o operativnikano timi;

Sahno vakti kerela moldaribe o performanse tar o personali thaj o phirnipa kola si zaruri, numa thaj o kandina kola so denape amare klientonge;

Lela than ko sekolediveskere bukja thaj dela džovapi jekha jek avere dženendar tar e administracijakoro timi;

Menadžiribe e beršeskoro budžeti, keribe o masekoskere pokina;

Džovapjalo baš o materijalnikane hardžija;

Arakhibe solucia baš o konfliktija.

Kvalifikacie:

Pandž ja pobuter berša pendžaribe i buti sar menadžeri ko ofiso;

Univerziteteskiri diploma ja jekha jek ko adava nivelu džanibe i buti;

Šukar IKT phirnipa (Microsoft Word, PowerPoint, Excel, web-aplikacie thaj agjaar nadarig);

Pendžaribe e finansiengiri thaj tar o mololegaribe terminologia;

Šajdipe baš keribe bukjakere phandina ko sa o nivelolja;

Hramome komunikacijakere phirnipa;

Šajdipe baš planiribe...

3.2 Sikljovibe thaj dikhljaribe o online šunjakeriba bash i buti

Keren on-line rodljariba tar o pobuter šunjakeriba bukjake. Pendžaren o šunjakeriba bukjake i dikhljaren len samaja. So isi len jekha jek o šunjakeriba bukjake? Kola si o phirnipa so rodenape? Sar sikljonape akala phirnipa?

SESIA 4

4.1 E Aleksandreskoro alosaribe i kariera

Drabaren o avutno teksti:

O Aleksandri agorkerela maškarutni sikavni. Sar so avela paše o agor tar e sikljoibaskoro berš ov thaj o sikljovne so sikljona oleja kerena diskusia so ka keren ponadari. Jek kotor olendar džanena kaj ka džan ponadari ko fakulteti. O aver olendar na džanena, džikote aver kotor olendar mangena te len te keren buti. O Aleksandar nane panda džandipaja ki peste baš o džaipe ko fakulteti. Te angja činavibe te džal ko fakuteti, na džanela va li ka mangel te sikljol.

Ov džanela kaj o bibutibešibe si ko baro nivelu thaj kaj o arakhibe buti nane lokho vi univerziteteskere diplomaja. Ov gndini kaj o fakulteti te angja leske polokho arakhibe buti, ko adava suro si šukar te džal ko fakulteti. Numa na džanela si li akava čače agjaar thaj nane čhani sar te dikhel.

Aver buti kolake so na džanela si va li ka mangel te sikljol. Ki mashkarutni sikavni nakhlja šukar. Numa, na mangela sine sa o višēja. Majbut na mangela sine i matematika thaj i fizika, avere lafencar sa okova so kelste isi numeroja. Okova so mangela sine čače si i historia, thaj čače sine but šukar ko adava. Majbut so cidela le sine i politikani historia tar o 20-to šelberšipe thaj e sumnaleskere mareba. Numa trujal adava mangela thaj i aver historia jekha jek. Ponesavo drom drabarela historikane lila. Leskiri bibi dikhlja leskri bari mangin thaj angja leske esavke lila.

Gndingja kaj te gelo ko fakulteti, zaruri ka ovel te sikljolj historia. Numa, našalgja i mangin thaj o tromalipe kana leskiri phen vakergja leske diso. Vakergja leske kaj si but hari bukjakere thana historijakere džande manušenje; ja preofesorenge ki sikavni, ja džande manušege so kerena rodljaribe ko historikane institutija ja museumija. Adava dikhljola sine sar čačipe thaj angja le ki pi godi. Soske te sikljove diso vi okova so mangeja, te na dingja tut arka te arakhe buti?

Aver opcia sine te džal palo pire amala thaj te hramonel pe ko fakulteti jekha jek lencar. Džanela sine nekobor sikljovnen kola angje činavibe ko akava čhani. Ola džana sine pal pire amala. Nekobor džene tar oleskere majšukar amala mangena sine te sikljon ekonomia. Soske te sikljove diso so na mangeja le, salde te ove jek jekheja tire amalencar?

Nekaske tar o čhave so siklona sine oleja o bukja sine lokheder. Ola sine len šukar dikhavni ideja baš adava so mangena. Nekase olendar lengere dada thaj daja angje o činavibe thaj na sine len but than te gndinen. Jek taro racle džanela sine kaj ka ovel udarengoro phirno sar leskoro dad. Jek čaj džanela sine kaj ka ovle mololegarutni, vi trujal adava so vakergja e Aleksandreske kaj adava čače so mangela te ovel si akterka.

Sar so avela sne o agor tar e sikljovibaskoro berš, o Aleksandar gindini sine kova si o čačutno alosaribe oleske? Šukar li si te ovel tut orientacija palo diso koleske isi buteder bukjakere thana, ja palo diso so adžikeripe te phraven pe pobuter bukjakere thana ponadari? Ja te dža pal okova so čačutne mangeja vi trujal odova so džaneja kaj nane lokheste te arakhe buti?

Ov sine astardo tar i dilema šaj li te ove šukar ko diso so na mangeja?

Džanela sine čhaven so sikljona sine oleja kola so preperena ko jek tar akala kategorije.

Si li gogjavereste te kere vi tu jekha jek sar so kergje tire amala?

Thaj so, džikote tire dad thaj daj ange čhinvibe baš diso so na mangeja, numa adava ka del tut arka te arakhe buti?

Termet kryesore:

Bibutibešibe	Situacia kolate isi but tikno numero bukjakere thana ki ekonomia. Numero tar manuša so bešena bi bukjakoro.
Ekonomia	Egzadžandipe kova sikljakerela i ekonomia.
Mololegarutno	Dženo kova so kerela legaripe tar finansingere hramoviba ja biznisija tar o aver organizacie.

4.2 Pendžarkeribe e Skype-a

E sikljovneske

Teme kola so ka oven učarde:

- Phravibe Skype molo (akaunti)
- Džovapjalo ispemalkeribe o Skype
- Keribe buti kontaktencar
- Angjarkeribe o audio thaj video funkcije
- Organiziribe grupakoro akharibe

4.3 Bukjakiri komunikacija ko Skype

Khelen akala khelina e roljencar:

Khelibe roljencar 1:

Secili nga pjesmarrësit paraqet një organizatë rinore nga rajoni. Organizatat bashkëpunojnë për herë të parë dhe nuk njihen mes vete. Ato së bashku organizojnë një event për të rinjë dhe duhet të mbledhin të rinjë nga të gjitha vendet. Ato duhet të diskutojnë rreth akomodimit (rrugën, vendosjen) dhe agjendën (temat, prezentimet, etj.). Trajnuesi porositi pjesmarrësit në lojë të mos pajtohen me disa gjëra të propozuara nga të tjerët, por në mënyrë të sjellshme. Qëllimi është të mos bien dakord, por me respekt.

Khelibe roljencar 2:

Sekova jek sikljovno ko khelibe roljencar si manuš so biknela. Sa o bikinutne kerena buti jekhe kompanijake thaj kerena buti ko pobut dizja ki raštra. Ola kerena lafi baš bikinibe nevo artikli. O sikavutno šaj te del sar misal artiklo kova ka ovel ko intereso e sikljovnege. Sar avgo, sekova tar o sikljovne kerela harni prezentacia tar o bikinibe ki lengiri diz ko vakti so nakhlja. Palo adava lela te kerelpe diskusia baš o phare bukja, o šukar bikinibnaskere strategie, thaj agjaar ponadari.

SESIA 5

5.1 I dilema baš keribe CV

Drabaren o teksti so avela:

Palo agorkeribe i sikavni , o Nusreti lelja te dikhel o šunjariba baš i buti thaj te aplicirini bukjake. Sa o šunjakeriba bukjake rodona sine te bičhalipe CV. Okola so dena sine buti rodona te bičhalepe lenge CV ko e-mail. O Nusret na sine le CV thaj lelja te rodel kerde misalija tar o CV on line. Jekha jek agjaar angja činavibe te kerel lafi nesave pire amalencar kola sine len kerdo CV.

Nesave taro leskere amala sine zorale gndinaja kaj o CV našti te ovel pobaro tar jek lileskiri rig. Vakergje kaj ko adava si i poenta, te arakhe čhani sar te čive o majimprtantnikane bukja tutar ki jek lileskiri rig. Nesave olendar vakergje kaj o CV zaruri si te ovel le fotografia. Kobor si pobari i fotografia odobor pošukar. Sar te si, nesave tar o leskere amala na sine ki jek gind akaleja. Ola vakergje kaj CV tar jek lileskiri rig nane dajatvaja, numa adava si salde jek taro čhanija kolende šaj te kerelpe. Ola vakergje vi kaj nane šajdipe te delpe hramovakeribe tar nekaskiri eskperienca ki jek lileskiri rig. Ola jekha jek vakergje kaj tikno foto šaj te ovel čhivdo, i bari fotografia na dikhljola agjaare šukar. I Dženi, jek tar oleskere amalina, vakergja kaj geli palo dende rekomendacie tar o avera, thaj čhivgja pobari fotografia, numa ko intervju vakergje lake kaj adava si biprofesionalnikane. Disavo manuš dengja la godi, kaj o fajli kova so bičalela le ma te ovel but baro. Anglo jakhja si kaj okola so dena buti na mangena sine adava. Oj šhungja o godideibe.

O Nusreti arkhlja nekobor misalija baš CV on line. Vi trujal adava so sine poaver čhane ko formati, sa džana sine palo jek dendo drom. Sar ko misal, olende sine čhive informacie baš i edukacia thaj e bukjakiri eksperienca. I edukacija thaj e bukjakiri eksperienca zaruri si te oven čhivde ko niče tar o majneve dži o majpurane. Olende sine informacie baš pendžaribe avere raštrakere čhibja thaj kompjuterengere phirni phirnpa. Nesave olendar sine len pobut informacie, sar so si o hobi, personaliteti mujal aver manuša, thaj agjaar ponadari.

O Nusreti hazrikerija piro CV, numa sine le jek probemi. Ov soske sine terno, na sine le bukjakiri eksperienca. Sine le nekobor harnevaktorskere bukja ko nilaj. Kergja buti sar kelneri ko jek kafe bar, dela sine propagandakere lila, dela sine arka ko legaribe phare bukja, sine anketari, thaj agjaar ponadari. Sine ko duj gogja va li si šukar sa akala bukja te hramonel len ko CV. Aver buti sine so na džanela sine va li akaja bukjakiri eksperienca ka dikhlol šukar bukjake ko ofiso. Sine ki gind kaj pošukar si te na hramonel akala bukja ko CV. Numa, ko adava vakti leskoro amal o Petar vakergja leske kaj vi ov na chivgja e sezonakere angažmanija, numa gelo ko jek intervju ki jek

kompanija baš tiknobikinibe thaj o manuš so kergja leske intervju dengja le godi kaj sakoja eksperienca si šukar te ovel ko CV vi trujal adava so nane phandlo e bukjaja kolakje delape i aplikacia, tari karana so adava si indikatori baš eksperienca ko pobuter bukja thaj kaj šaj te kere buti. Adava manuš vakergja leske kaj sakoja eksperienca si taro baro džandipe.

Akaja paramis chivgja e Nusrete te gndinel. Akava šungjola sine racionalnikane. Vi agjaar ko akava sine sensi, soske bizi akala eksperience, leskoro CV ka ovel čučo. Gndingja ano peste, savo istemalkeribe isi ko bičhalibe čučo CV?

Sar te kerelpe CV sine jek tar o teme kolege kerela sine diskusia pe amalencar. Sine but godideibe on line, numa but hari treningoja kola šaj sine te istemalkerenpe. Sine but legarutne lila thaj na džanela sine kaskoro godideibaskoro lafi te lel. Numa nesave taro o godideibaskere lafija sine šukar te istemalkerenpe. Sar ko misal:

Na kamlapes te bičhale e-mailoja baš apliciribe bukjake bi avgoanav. Adava nane profesionalnikane. Okola so dena buti šaj te na haljovent soke si o mesažo thaj šaj te kosen le.

Na kamlapes te bičhale e-mail koleste isi atačmenti o CV, bi teksteskoro ko mesažo. Vi akava jekha jek nane profesionalnikane, numa si panda pobilačhe tar o bičhlibe CV bi avgoanav ko mesažo. Salde nekobor lafjorja si zaruri te istemalkerenpe.

Na kamlapes te bičhale o CV fajli bi leskoro anav, ja nesave bidžandle anaveja. O fajli na kamlapes te ovel but baro. Ov šungja manušen so bičhalge fajlija kola si pobare taro 10 MB.

Ov na sine le eksperienca ko bičhalibe aplikacie bukjake ja profesionanikane mailoja, numa sa akava sine le sensi.

Rodljarindoj o šunjariba baš i buti, arakhlja jek than baš praktikanti kova sine baš manuš so biknela ki jek bari kompanija. Angja činavibe te bičhalel piro avgo CV.

Avgothaneskere terminija

Šunjaribe baš buti	Deibe informacia ko žurnali ja ko internet baš phravdo bujakoro than.
Intervju baš buti	Bešibe koleste o kandidato bujkake dela džovapi ko pučiba, pučiba kola si baš o phirnipa ja anglederutni bujakiri eksperienca.
CV	Hramome teksti baš nekaskiri edukacija thaj bujkakiri eksperienca.
Personalnikano ikeribe	Čhani koleste jek personi gndinela thaj kerela reackia ko nesave bukja.
Tiknobikinibe	Bikinibe tar o šukarina ko tikne kvantitetoja.
Bujakiri eksperienca	Eksperienca tar i anglederutni buti
Sikavnina	Edukacia
O višej (predmet) tar o mesažo (baš o mail)	O višej tar o mesažo si than koleste čhivelape o avgoanav taro mesažo. But droma si sikavdo e lafeja "višej". O avgoanav tar o maili zaruri si te del ko džandipe savo saikeribe avela.
Aplikacia bujkake	Hramome rodiba baš nesavi buti.
Bikinibe	Bikinibe šukarina.
Praktikanti	Personi kova so kerela buti te šaj te lel bujkakiri eksperienca, but droma si bizo pokiniba ja tikne pokinbaja.

5.2 Rodibe formatija tar o CV on line

Ker on line džandibaskoro rodibe thaj ker identifikacia tar pobuter formatija tar o CV. Dik pobuter formatija. So isi len jekha jek? Ko so nane tane jek?

5.3 Keribe personalnikano CV

Keribe personalnikano CV.

SESIA 6

6.1 O Khuviba ki buti ko Roma

Drabaren o teksti so avela:

“Pobut taro milja berša, O Roma, leindoj ko dikhibe e phirutnen, e Manušen, e Aškalien, e Sintonen thaj averen, si kotor tari Evropakiri populacia. O lafi “Rom” majangle sine alosardo ko Avgo Sumnaleskoro Romano Kongreso kova ikergjape ko London ko 1971 berš thaj istemalkerelape sar generikano thaj pragmatikano hramovakeribe baš pobuter khedina. Ki Centralnikani thaj Dakšinpurabali Evropa, o Roma sine ki bilači biproporcionalnikani situacia ko vakti tar i tranzicia džainoj ke marketeskiri ekonomia. I historikani perspektiva dela arka te dikhelpe polokheste o harno nivelo tar o butikeribe, o baro čorlipe thaj l ekskluzija e Romengiri, so sa adava ko jek čhani džala ponadari vi avdive. Maškar o vaktija o Roma sine integririme ko lokalnikane ekonomie kola sine paše lengere khera sar sastneskere phirne, thaj manuša so arakhena sine grasten. I industrijalizacia thaj i post-industrijalizacia ko 19-to thaj 20-to šelbersipe thaj o peravdo rodibe tar o kandina kola sine pendžarde e Romenge, ki kombinacia e konsolidaciaja tar o nacionalnikane thema, angja dži adava o Roma te muken i migracia thaj te len te bešen ko jek than. Ko vakti taro Socijalizamo, o Roma but droma sine len pozicia sar bikvalifikuime bukjarne ki phari industria. Hari vakteske e dživdipaskoro standardi tar o Roma ulo šukareder, thaj but olendar sine len drom dži ko adekvatnikano kherutnipe, edukacia, thaj sastipaskiri preventiva. I tranzicia džaindoj nakuri e marketeskiri ekonomia sine la zorale negativnikane rezultatoja upral o Roma. O bifunkcioniribe thaj o kolapsi tar o bare themakere kompanie angje dži ko tiknjardo rodibe tar o tikno kvalifikuime thaj bikvalifikuime takati. O politike baš iranibe napalal i phuv thaj o peribe tar i kooperativnikani agrikultura čhivgja e Romen te keren migracia tar o ruralnikane thana ko dizja. Ko Paščimalo Balkan, akala pharipa sine džipherde dizjakere marebencar kola angje dži Romengiri migracia ko phuvja tar e Evropakiri Unia.”

... “O Roma kerena i majbari gendi grupa tar o minoritetoja ki Evropa, populaciaja paše 10 dži ko 12 milionija manuša. Vi trujal adava so o Roma dživdinena ki sakoja them ki Evropa, majbare koncentraciaja si ki Centralnikani thaj Purabali Evropa - numeroja paše dži 3 milionija manuša ki Romania, Bulgaria, Ungaria, numa jekha jek vi agjaar ko Balkan kote lengoro numero si paše dži 600.000 ki Srbia. Sar dopheribe o fakti baš o baro numero e Romengoro, nekobor aver demografikane aspektija kerena lengiri situacija pobut specifikani. Na salde so si tane majbari minoritetengiri grupa ki Evropa, numa lengoro numero nakhavela e populacijakoro numero tar but Evropakere raštre. Aso jek baro džandipaskoro rodibe ko 11 thema membroja ki EU kova si kerdo ko 2011 berš, salde jek taro trin Roma si le pokjimi buti, 9 tar o 10 dživdinena teli linija tar o čorolipe ki raštra thaj paše 5 taro 10 si len eksperienca dskriminaciaja ko etnikano čhani. Panda ponadari, dikhindoj o phujrovibe tar i Evropakiri popuacia, i Romani

populacia si terni: O Roma so si ko šajdipe bukjakje si 25 berš ko maškaruno numero, dikhindoj e Evropakoro maškaruno numero kova si 40, o terne Roma si 10 - 20 tarošel tar o neve takatija ke bukjakoro marketi. Numa, ko 2011 berš salde 15 tarošel tar o terne Roma sine len agorkerdi maškarutni sikavni thaj 60 tarošel tar okola so si maškar 16 dži 24 berš sine bizo buti, na sine kotor tar e edukacijakoro sistemi ja kotor tar nesavo tipi sikavnin. Akala čučipa barabar e nanibnaja bukjakiri eksperienca kerena phari thaj urgentnikani i integracia e Romengiri ke bukjakoro marketi.”

Hajing: Promoting Decent Work Opportunities for Roma Youth in Central and Eastern Europe. An ILO Resource Guide, International Labor Organization, 2016.

Avgo thaneskere terminija:

Čorolipe	Nanibe fundavne bukja kobor so si zaruri baš egistencija, sar habe, than dživdipaske, ujravibe thaj takjaribe.
Socijalnikni ekskluzija	Ekskluzia tar o saamalipe, ko leskere margine, but droma karanaja tar o čorolipe thaj ovibe kotor tar nesavi grupa savi si diskriminirime baš piro etnikumi, religia, seksualnikani orientacija, invaliditeti thaj agjaar nadari.
Industrijalijacia	Bajrovibe tar i manufaktura thaj e industrijakoro produciribe.
Post - Industrializacia	Faza pali industrializaca , kana o sektori baš kandina ovela pobaro tar o produciribe.
Bikvlalifikuime bukjarno	- Bukjarno tikne phirnipaja, but droma phandlo tikne nivevoja tar edukacia.
Phari industria	But droma anelape paše e metaleja thaj e industrijaja baš metalia.
Tranzicia	Džaiibe tari jek ki aver faza. Akava lafi but droma istemalkerelape te nišankerel averdžaiibe tar o socializam ko kapitalizam.
Pazareskiri ekonomia	Ekonomikano sistemi koleste o produciribe thaj o moldarina kerenape tari i rig e privatnikane kompaniengiri.
Raštrakiri kompania	Kompanie kola si ko manzin tar i raštra. But droma gndinelape ko šerutno tipi taro kompanie ko socijalizmo
Iranibe tar i phuv	Iranibe tar i phuv kova si ko konteksti e phuvjaja savi so iraneape sine palo agorkeribe tar o socijalizmo.
Bareder edukacia	Nivelo tar i edukacia koja si ko maškar tar i maškarutni sikavni thaj o fakulteti.
Decentikani buti	Buti koja so dela decentikano pokinibe, bizidar ke bukjakoro than thaj socialnikani arakhin.

6.2 I khelin “Umlavibe” anglune lafencar tar i butisikljovin 6.1

6.3 Hramoviba harno esei baš i situacia e Romengere khuvibaja ki buti

Hramonen harno esei ki tema baš i situacia e Romengere khuvibaja ki buti. Istemalkeren o informacie thaj o neve lafija kola so sikljilen ko butisikljovina agleder akaja.

SESIA 7

7.1 Kategorizacia tar o phirnikane dzandipa baš khuviba ki buti

Dikhen o instrukcie taro tumaro sikavutno thaj agorkeren o talem

7.2 Matrica baš e phrnipaskere dzandipa baš o khuvibe ki buti

Dikhin taro matrice džandipancar baš o khuvibe ki buti

Tabela 1. Phirnjpa baš khuvibe ki buti

Kritikano gndibe	Sahnodživdpaskoro sikljovibe	Timeskiri buti	Korkorirespekti	Džovapjalipe thaj reportiribe
<i>Te šaj :</i>				
Te kerel ververipe maškar fakti thaj gndibe	Te mangel te džanel thaj te ovel leske šukar ko sikljovibe neve bukja	Te haljovel i rojja sekole jekheskiri taro timi	Te anglesikavel pire zorale riga thaj te pendžarel pire limitija	Te čhivel anglo peste realnikane resarina thaj te kerel buti ko legoro realiziribe
Te pendžarel, te kerel definiribe thaj te del deskripcia taro problemi	Te pakjal kaj o sikljovibe isi le kotor taro sa o sfere ko dživdipe, na salde ki siklana.	Te kerel planiribe te anel čhina vabe averencar.	Te testrinel bukja	Te dikhel angleder o konsekvencie tar pire aktija
Te khovel ko kritikano informiribe kana si zaruri te anelpe chinavibe	Te haljovel kaj ko saho vakti isi so panda te sikljovelpe	Te avel dži ko anglohaneskere informacie thaj idee	Te sikljol tar o došalipa	Te kerel plani baš o istemalkeribe o vakti
Te kerel moldeipe o alternative thaj te dikhel angleder o rezultatija	Te mangel te sikljovel neve chanija	Te avel ko agor ververikane gndinencar thaj konfliktencar respektheja	Te šaj te phiravel kritika thaj te ovle phravdo ko šukarpeskeribe	Te agorekerel i buti ko vakti thaj te lojazel o agorvaktija
Te čhina vel ko solucie thaj te džal palo lende	Te sikljol korkori ja averencar	Te sikavel empatia	Te lel o ašaribe baš o šukar agorkerde bukja	Te sikavel participacija ko than thaj te ovel ko čačutno vakti
Te dikhel o problemija sar buti so kamtapas te nakhelpe	Te kerel apliciribe tar o džandipe ko pobuter situacie	Te kerel praktikuipe o deibe thaj leibe te šaj te agorkerelpe e timeskiri buti	Te sikavel o emocie, gndina, pakjaiba	Te dikhele angleder kobor vakti ka lel nesavi buti
Te aplicirinel o džandipe ko neve situacie	Te džanel kana te rodel arka	Aktivnikane te lel participacia thaj te del komplimentija baš šukar agorkerdi buti	Te kerel pozitivnikane vjavaharija	Te del hramovakeribe taro akcie bizo te kerel bango nekas
Te anel šukar čhina viba teli presura		Te legarel e manušen anglal thaj te kerel motivacija upral averende	Te kerel personalnikane thaj profesionalnikane phandina	
		Te džal palo e timeskere decizie		

Haing: Hache, L. et al., The Quick Reference Guide: Blueprint for Life/Work Designs, National Occupational Information Coordinating Committee, Washington, DC, US, 2000

Tabela 2. Pervazi tar o phirnipa baš khuvibe ki buti

<p>Personalnikane kvalitetija kola anena dži ko khuvibe ki buti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pakjivdeibe • Sahne vakteja keribe • Phravdoilovibe thaj integriteto • Entuzijazmo, reljabiliteto 	<ul style="list-style-type: none"> • Personalnikani prezentacia • Racionalnikani godi • Pozitivnikano korkorirespekti • Sensi baš humor 	<ul style="list-style-type: none"> • Balansirime personalnikano thaj profesionalnikano dživdipe • Šajdipe te ave ki rig presuraja • Motivacia • Adaptiribe
<p>Phirnipa</p>	<p>Elementi - (phirnipa kola so o butidendutne identifikuinena len sar baredžandipastar, numa nišaniramovibaja kaj e phirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti)</p>	<p>Phirnipa</p>	<p>Elementi - (Phirnipa kola so o butidendutne identifikuinena len sar baredžandipastar, numa nišani nišaniramovibaja kaj e phirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti)</p>
<p>Komunikacia koja so anela dži ko produktiveteto thaj harmonikane vjavaharija maškar o bukjarne thaj o klientoja</p>	<p>Elementi - (phirnipa kola so o butidendutne identifikuinena len sar baredžandipastar, numa nišaniramovibaja kaj e phirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šunibe thaj haljovibe • Užošunibnaske thaj direknikano keribe lafi • Hramovibe pal e publikakere mangina • Džovapjale avibe dži ko jek lafi (negociribe) • Korkorišajdutno drabaribe • Empatia • Keribe lafi thaj hramovibe ko aver čhibja trujal i Anglikani čhib. • Istemalikeribe o numeroja • Haljovibe e avrone thaj andrune klienten • Efektivnikano godipheribe • Keribe thaj istemalikeribe o maškarphandina • Bičhivibe pes anglal • Ulavibe o informacie 	<p>Planiribe thaj organizacia ...Koja anela ko lungu ja harno vakti dži ko strategikano planiribe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vakteskoro menadžmenti thaj prioritetija - aniba čhinavina baš o vaktija, koordiniribe pre obligacie, thaj o obligacie averencar • Bižajutnipe • Leibe inicijative thaj anibe čhinaviba • Adaptiribe i alokacia tar o resursija resarinaja te ikljolpe ki rig e deficiencencar • Keribe uže resarina thaj bičhitibe • Angjaribe ko thana o manuškano kapitali thaj o avera resursija mamuj o dende bukja. • Planiribe o resursija, leindoj e vakteskoro menadžmenti • Lela than sahne vakteja ko šukarkeribe thaj planiribe o procesija • Keribe vizija thaj proaktivnikano vjavahari • Angleder dikhibe - molodeibe o riskija, evaluacija tar o alternative thaj apliciribe o kriteriumija tar i evaluacia. • Khedibe, analiza thaj organiziribe o informacie • Haljovibe o fundavne biznis sistemija thaj o vjavaharija.

<p>Keribe buti ki khedin ...koja so anela dži ko šukareder bukjakere vjavaharija thaj rezultatoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Keribe buti ververikane ko beša khedinencar thaj bizo te dikhelpe, murš ja džuvli, i rasa, i religija thaj o politikano preperibe. • Individualnikani buti thaj sar kotor taro timi. • Džandipe te kerelpe definicia jek uloga sar kotor taro timi • Timeskiri buti ko ververikane situacie sar ko misal: planiribe, arakhibe solucia ke konflikteskere situacie. • Pendžaribe o zorale riga tar e timeskere džene • Treningo thaj mentoriovine, deibaja fidbek 	<p>Tehnologia ...koja so anela dži ko efektivnikano keribe o dende bukja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Isibe o fundavne IT phirnipaskere džandipa • Apliciribe o IT phirnipaskere džandipa sar rahciri baš menadžmenti • Istemalikeribe o IT baš organiziribe o date • Mangn baš sikljovibaske neve IT phirnipaskere džandipa • Isibe džandipe tar o OHS baš apliciribe i tehnologia • Fizikane kapacitetoja te istemalikerel tehnologia sar ko misal: Phirnipa kolenge si zaruri buti vastencar
<p>Arakhibe solucie tar problema...kola so anena dži ko produktivnikane rezultatoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Džaipe angle kerindož kreativnikane, inovativnikane solucie • Keribe praktikane solucie • Sikavibe korkorišajdipe thaj iniciativa ko keribe identifikacia thaj arakhibe solucia tar problema • Arakhibe solucie preblemengere ko timija • Apliciribe o strategie baš arakhibe solucie • Istemalikeribe matematika, budžetiribaja thaj finansengere menadžmenteja baš arakhibe solucie preblemengere • Apliciribe o strategie baš arakhibe solucie ko pobut thana • Testiribe o angločaçina leindož ko dikhibe o konteksti tar o date thaj i situacija trujal. • Arakhibe solucia baš e klientengere problema pal o kompleksnikane proektengere problema 	<p>Mësimi ... që kontribuon në përmirësimin dhe zgjerimin e operacioneve dhe rezultateve tek punonjësit dhe kompanija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Menadžiribe o sikljovibe • Deibe kontribucia ki sahani khedin baš o sikljovibe ke bukjakoro than • Istemalikeribe ververikane mediumija baš sikljovibe- mentoroibe, deibe arka thaj maškarphandipe, IT, sikavutnina • Aplikacia o sikljovibe baš 'tehnikane problemija' (sar ko misal: sikljovibe baš o artikloja) thaj 'manušikane' problemija (sar ko misal: maškarmanušikane thaj kulturakere aspektija tar i buti) • Entuzijazmi baš kontinuirimo sikljovibe • Isibe mangin baš sikljovibe neve bukja ko sa o kontekstija- ki buti vi avri olatar • Manuš phravdo neve ideenge thaj tehnikenge • Ovibe hazëri te kerel pe investiribe vakti thaj buti ko sikljovibe neve phirnipa • Ovibe phravde gogjaja baš o zaruripe sikljovibaske o adaptiribe ki averovin

<p>Korkorimenadžiribe</p> <p>Anela dži ko bajrraribe i hoš maškar o bukjarne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arakhibe solucia baš klientengere problema kompleksnikane proektenge • Isibe piri vizia thaj resarina • Evaluacia thaj monitoring tar o performanse • Džanibe thaj vizia baš pire idee • Vakeribe pire idee thaj vizie • Leibe džovpideibe 	<p>Iniciribe thaj organizirbe</p> <p>..kova anela dži ko inovativnikane rezultatoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptiribe ko neve situacie • Keribe strategikani, kreativnikani i vizia, thaj vizia ko lungu vakti. • Te ovelpe kreativnikano • Identifikacia o šajdina kola na dikhena len lokheste avera • Transferi o idee kola si ki akcia • Generiribe šajdina • Iniciribe inovativnikane solucie
---	---	--	---

Haing: Employability Skills for the Future 2002, Australian Chambers of Commerce and Industry and Business Council of Australia

SESIA 8

8.1 Intervju baš i buti: So kamlapes te kere, vaj so na

Dikhljaren i tabela potele thaj keren diskusija avere sikljovnenar

So si zaruri te kere	15 работи кои треба да ги избегнуваш за време на интервју за работа
<p>Ava 10-15 minutija angleder.</p> <p>Istemalker o vakti džikote adžikereja te dikhljare o informacie baš o butidendutno.</p> <p>Sakana te ovel tut penkalemi thaj lil. O rodibe penkalemi korkori vakerela baš adava kaj aljan bihazrkerdo..</p> <p>Ov pozitivnikano, adava achoola ki godi.</p> <p>Šun šukar o pučiba anglo te de džovapi.</p> <p>Džikote si zaruri, ker pauza anglo te de džovapi ko kompleksnikano pučiba.</p> <p>Dža ponadari, numa vi te isi tut hoš sar kana kergjan bilačo admi.</p> <p>Phirav panda jek kopia tar o CV thaj o reference lačharde ko foldero.</p> <p>Ma ker diskusia baš o masekpokinbe thaj o šukarina ki buti. Džikote pučena tut ma de džovapi disave numeroja (Lava sine masekpokinibe paše o numero... sar uljum studenti, mi resarin sine te sikljovav pobuter tar i buti thaj thaj te lav disave love...)</p> <p>O džovapija zaruri si te oven harne thaj preciznikane. Džikote nane kamlapes te de pobuter detaloja, limitirin tiro džovapi ko 2-3 minutia ko jek pučibe.</p> <p>De pučiba. O šuže pučiba rodna anglederutno hazrikeribe. Džikote kereja o plani sar ka de džovapi ko neasavo pučibe, hramon vi nesavo konkretnikano pučibe kova mangeja te puče. Sar ko misal: Šaj te den hramovakeribe tar jek dive ki buti?</p> <p>Sar ka den molodeibe baš o aplikantija?</p> <p>Kola manuša ka oven mire kolege thaj kola manuša upral mande ki hierarhija?</p> <p>Sar kerelape evaluacija tar nesavo bukjarno, thaj sar šhaj te lel promocija?</p> <p>Kola manuša si tire klientoja? Ko si tiri konkurencia?</p> <p>So adžikerena tar o neve mauša? Kola kvalitetija si zaruri te ovel len? Kobor sigate ka ovel man džovapi tumendar? Kana ka anen agorutno chinavibe?</p> <p>Ikeren fluentnikai koverzacia. Gogjaja ikeribe fluentnikani konferzacia, dijologo ke monologesoro than, vi ka oven molodende pozitivnikane.</p>	<p>Resibe ko than haribaja.</p> <p>Bilačo personalnikano pesvakeribe.</p> <p>Nanibe intereso thaj entuzijazmo: pasivnikano thaj indiferentno.</p> <p>Deibe pučiba baš o masekpokinibe thaj šukarina tar i buti.</p> <p>Deibe kritike baš o angleredutno butidendutno.</p> <p>Bilačo kontakti jakhencar e butidendutneja.</p> <p>Nadeibe pučiba baš i buti.</p> <p>Bizoagor deibe džovapi ko neasavo pučibe.</p> <p>Nakhibe upral o komplekso “me džanava sa”.</p> <p>Bišajdipe te vakeretu uže.</p> <p>Nanibe pestepakhaibe thaj ekvilibriumi, neuroza.</p> <p>Ikalea tut lafencar, na sijan užo, sijan ko duj gogja nesave bukjenje.</p> <p>Nanibe manirija thaj šukar vjavaharibe.</p> <p>Bilače hazrikerdi aplikacija baš i buti.</p> <p>Bizo intereso baš i kompanija ja i industria.</p>

Haing: Surfing the Labor Market. Job Search Skills for Young People, International Labor Organization, 2012.

8.2 Intervju baš i buti: khelibe roljencar

Džan palo o instrukcie dende tar o sikavutno thaj thaj len than ko potele dende khelina roljencar:

Khelin roljencar 1:

O kandidato dela pi aplikacia baš poterno bikinutno manuš ko baro, šukar pendžardo bikinibaskoro than baš elektronikane aparatija. O kandidato isi le tikno bukjakoro pendžaribe, tari karana so anglo nesavo vakti agorkergja i maškaruni sikavni. Sar bukjakoro pendžaribe lelape vi i buti ko nilaj thaj o harne angažmania. O kandidato isi le šuže molina thaj šukar pendžaribe tar i Anglikani čhib. O kandidato šukar tejrola e pendžaribaja o elektroniane aparatija. O kandidato nane le anglederutno pendžaribe tar o bikinibe. Ov/ oj zaruri si te pherel i godi e manušeskiri so kerela o intervju kaj isi le/ la šukar komunikacijakere džandipa, thaj kaj ka ovel šukar bikinutno manuš.

Khelin roljencar 2:

O kandidato dela pi aplikacija baš terneder asistenti ki lokalnikani Romani biradžakiri organizacia. I biradžakiri organizacia kerela buti e khedinaja ko esavko čhani so dela kanunikani arka baš o Roma, thaj edukacijakere kandina. Jekha jek agjaare kerela buti ki biformalnikani edukacija tar o terne. Na rodelape tar o kandidato te ovel le angluno bukjakoro pendžaribe, numa olestar rodelape te pendžarel šukar i khedin. Tar o kandidato rodelape te ovel le šukar komunikacijakere phirnipa, ka ovel zaruri te kerel buti ko tereni, ka kerel lafi manušencar thaj zaruri si te ovel le šajdipe te kerel šukar kontaktija olencar. Tar o kandidato rodelape te ovel le fundavne pendžariba tar i diskriminacija, kanuneskiri arka baš o Roma, thaj taro edukacijakere paloakhariba dži kolende avena o Romane čhave thaj o familie. Majangle rodelape fundavno pendžaribe, numa nadari džandipaskoro zorakeribe treningoja ka ovel dendo. O kandidatoja zaruri si te ovel len šukar IKT phirnipa, tar i karana soske ka kerelpe andrečhivibe o date, ko vakti džikote džana e terenskere intervjuia.

Khelin roljencar 3:

O kandidato dela pi aplikacia ki agencia baš thaneskere šukarina. I agencia dela arka ko deibe o thana teli kiraja thaj biknela pobaro kotor olendar. Ki buti rodelape keribe identifikacia o neve manzina, kola si kerde sa o vakti reklamiribe, komunikacia e manzinengere sajbiencar vi e klientencar, komunikacia e advokatencar, limitikerdi buti kontraktoncar, keribe buti databazencar tar o manzina. I buti na rodela specifikane tehnikakere phirnipa, numa o kandidato zaruri si te ovel le IKT phirnipaskere džandipa, te kerel lafi Anglikane thaj te kerel komunikacia. O kandidato isi le tikno praktikano pendžaribe e bukjakoro džikote sine ki maškaruni sikljovni. Ov/ oj zaruri si te anel ki gind e manušen so kerena o intervju kaj ov/ oj si o čačutno manuš baš i buti.

SESIA 9

9.1 O bukja so si zaruri baš o khuvibe ki buti e terne Romenge

Draberen akava teksti:

“...O terne Roma avena dži ko nesave phare paloakharina kolencar resenape sa o terne manuša. Pobaro kotor taro vakti arakhena buti ekvaše bukjakere vakteja, tikne vakteja ja ki sezonakiri buti, ja kerena buti ki sarkali ekonomija bizi socijalnikano arakhibe. ..Ola šaj te oven majlokhe phagerde ko biznis ciklusi, ko majbaro vakti „okola so ko agor khuvibaske ki buti, thaj okola avgo so mukena len tari buti“. O terne avena dži ko pobare konsekvencie pal o ekonomikane problemija ki Evropa, kola šukar dikhenape tar o bare numeroja tar o bibukjarnipe. But baro numero taro terne manuša ačhovena bizi pakjiv thaj tari adaja karana na rodona buti vi trujal adava so si tromale thaj bare manginaja bukjake...

.....

“O terne Roma isi len harneder nivelu tari edukacia thaj džandipaskere phirnipa taro terne manuša dikhlo generalniane vi trujal o fakti kaj bajrola o than so lena o terne Roma (taro 15 dži ko 24) ko pobare klasoja tar i maškaruni sikavni thaj ko thana baš i uči edukacija ko palune 10 berša... O efektoja tar o stereotipija thaj i segregacia; e instituciengere phandromina thaj politike baš adresiribe lengiri marginalizacia; potikni edukacija; tikne šajdina baš sikavnina; thaj buteder restrikcienar akceso dži ko avera kandina, panda kerena blokiribe oleniri integracia ke bukjakoro marketi... Ko jek vakti, e strukturengere problemija si nišani tar i post-socijalizmoskiri ekonomia ki Centralnikani thaj Purabali Evropa. Akala ekonomie khuvgje kje ekononijakiri tranzicija bare numeroja bikvalifikuime bukjarnencar thaj tracidionalnikane edukacijakere sistemencar kola gele nadari kerindoj terne bikvalifikuime takatija vi palo 1990 berš, džikote but taro bukjakere thana kola so sine kerde palo 1990 berš rodona sine uče kvalivikuime bukjakere takatija... O užo haljovibe tar o pharipa so si ki tranzicija tar i sikavni ki buti ko Roma si taro baro džandipe... o terne Roma šaj te ovel len šukarin tar o sikavnina baš tehnikane thaj profesionalnikane phirnipa, phirnipaskere džandipa baš khuvibe ki buti...”

...

“O numero taro džene ko Romane khera si pobaro tar o gadžikane thaj o romane džuvlja isi len buteder čhave tari saastardi populacija. O limitirime akceso dži ko institucie baš arakhibe tikne čhave si majbari karana so phandela o drom khuvibnaske ki buti. O Roma khuvena ki prandin but terne thaj adava šaj te ovel jek taro karane so phandela o drom dži ko aktivitetaja, numa panda buteder ki edukacia... O terne Romanja, sar

avera džuvlja avena mujpaše e diskriminaciaja ko khuvibe ki buti. Sar ko misal, Okole thanende kolende so našti te khuyen ki buti karanaja so si khamne, ja okole thanende kuri so rodelape lender te keren kamnipaskoro testi...”

Haing: Promoting Decent Work Opportunities for Roma Youth in Central and Eastern Europe. An ILO Resource Guide, International Labor Organization, 2016.

Avgothaneskere terminija:

Bukjarno ekvaše bukjakere vakteja	Khuvibe ki buti kova nane sahne bukjakere vakteja, sar ko misal: salde ekvaš taro dive ja nekobor divesa ko kurko.
Khuvibe ki buti ko disavo vakti	Khuvibe ki buti kova džala ko disavo vakteskoro periodi, nane stabilnikano.
Sezonakoro khuvibe ki buti	Khvibe ki buti kova si ki disavi sezona kolate rodelape nesave tipija bukjarne. Sar ko misal: ki turistikani sezona isi bajrardo interesu baš o turizmo.
Sarkali ekonomia	Ekonomia kolate nane themesekatora thaj ekonomia kolate o bukjarne na khuvgje formalnikane ki buti.
Socijalnikani arakhin	Politike thaj činavdina baš arakhibe e manušen tar o čorolipe.
Thaneskiri segregacia	Si baš o kotor tar i populacia, sar ko misal: disavi etnikani grupa, sar Roma, dživdinela ulavdi tar i aver pupulacia, majbut droma ko ulavdo than tari diz.
Tranzicia tar i sikljovni ki buti	O periodi maškar o agorkeribe e edukacijakoro procesu thaj o integriribe ko marketi baš buti.

9.2 I Khelin “Umlavibe”

Khelen i khein „Umlavibe“ dikhindor o instrukcie taro sikavutno

9.3 Hramovibe harno esei baš o pharipa dzikote rodelape buti ko Roma

Hramonen harno esei ki tema - E Romengiri situacija baš khuvibe ki buti. Istemalkeren o informacie thaj o neve lafija so siklilen len ko anglune butisikljovina.

SESIA 10

10.1 Sikljoibe te na ove ki jek gind nekasaja: khelibe roljencar

Khelen o potele dende rolje, džaindoj pal o instrukcie tar o skavutno.

Khelin roljencar 1:

Sa o persone ki butikeribnaskiri grupa kerena buti ko jekha jek timi thaj ki jekha jek organizacia. O masek si Juni thaj ola alosargje o vakti koleste ka džan ko ferias. O menadzeri si fleksibilnikano palo akava pučibe, sa džikote si khoni ki kancelarija. Sar te si, akava nilaj si avereder soske isi buteder buti. Nesave tar o feriasa učarena pe vakteja, thaj adava na mukela e bukjarnen te džan ko ferias ko jek vakti. Khuvenape jek jekheja o interesija e bukjarnengere. Sako tar o bukjarne vakerela soske si baredžandipastar olenge te ikeren pumaro termini; sar evidencia dena o anglederutne berša kolende dena sine angluno than e kolegenge. Sa tar o persone si zorale manginaja. O menadže vi agjaar tergjola ki gind kaj o dendo ničeikeribe nane le funkcioniribe thaj jek tar o bukjarne ka ovel zaruri te averkerel o vakti taro po ferias.

Khelin roljencar 2:

Sa o persone tar i grupa si kotor tar o jekha jek timi. O timi zaruri si te anel činavibe savo saikeribe ka ovel ko bilbordi (teksti thaj piktura) baš o produkti kova mangena te keren reklamiribe. O produkti si lokalnikano kerdo piibe so si karbonirime. Khoni olendar nane le personalnikano intereso baš i saikerin. Ola isi len ververikane gndina. Disave olendar si ki gind kaj o averengere gndina nane len sensi; ola dena deskripcia soske olengiri reklama si šukareder. O manuša khuvena ki bari debata.

Khelin roljencar 3:

Ki khelin roljencar isi telefoneja keribe lafi. Olate isi 2-3 keribe lafi telefoneja. Ko sekova keribe lafi isi duj manša. Jek taro manuša kerela buti baš i kompania, thaj o aver si klienti. O manuš so kerela buti baš i kompania isi la responsibiliteto te del godi e klienten so isi len palalpokiniba. Ov/ oj rodela olen thaj ačhovela ko odova te dodžanel kana ola ka keren pumare pokiniba. O aver mauša ki grupa si klientija. Disave taro klientija si holjame, soske but droma rodenalen te den len godi pokinibnaske.

10.2 O Nishanideibe tar o socijalnikane mediumija ko rodibe buti: Pendžarkeribe o LinkedIn

Pendžarkeribe o LinkedIn.

SESIA 11

11.1 Profesionalnikani E-mail komunikacia

Khelen o avute khelina roljencar džaindoj pal o ničevakeribe dendo tar o sikavutno.

Upaldikhen nesave fundavne ničevakerina tar i profesionalnikani komunikacia mejloja:

Sakana istemalker specifikano thaj hramovakeribaskoro angloanav ko mešažo kova vakeri so isi ko saikeribe. Ma bičhal mejloja kola nane len anav tar o angloanav ko mesažo.

Sakana istemalker šukar lafiresibe ko mejlo. Pakjavne Rajo/ Rajuni, Pakjavneja Rajo, Pakjavnie Rajunori - džikote na džanena vali o personi si murš ja dživli; ja pakjavno Rajo X ja pakjavni Rajuni Y. Tari šukar eksperienca si te istemalkere intro ko mesažo. But droma istemalkerdi fraza si „Pakjaibaja sijum kaj akale mesažoja arakjava tumen ko šukaripe“, thaj agjaar nadari.

Jekha jek agjaare hramon šuželafencar thaj uže. Istemalker i dendi interpukcia.

O mejlo agorkerelape deindoj lafiresbe, sar „Šukar lafiresin, phravde ileja tumaro, respekteja“ vi agjaar nadari.

Istemalker i opcia „replay all“ kana si zaruri. Džikote o mejlo si bičhalodo dži tute thaj dži pobuter manuša, odova nišankerela kaj vi ola si zaruri te oven informirime baš o džovapi thaj adaleske zaruri si te istemalkerelpe i opcia „replay all“. O manuša but droma bistrena te istemalkeren akaja opcia thaj šaj avel lokheste dži namangli komunikacia.

O than „To (Dži)“ si baš o manuša dži kolende bičhaleja o mesažo; ko than „Cc“ hramonenape o manuša kola si zaruri te informirinenpe baš i komunikacia, numa o mejlo nane adresirime dži olende. O than „Bcc“ istemalkerelape kana o manuš so bičhalela o mesažo mangela te informirinel akale manušen baš i komunikacija, muma o manuša tar o „To“ thaj „Cc“ te na džanen adava.

Khelin roljencar 1:

I Monika organizirini khedibe ki Sofia koleste zaruri si te len than 4 organizacie tar 4 raštre. Sare ola zaruri si te resen ki Sofia tar ververikane lokacie. I phari buti si te kerelpe koordinacija o datum kova si šukar sa e organizacienge. Nekobor mejloja si bičhalde pal o pučibe baš o datumi. Aver buti so isi len si te keren koordinacija i agenda baš o khedibe. I agenda zaruri si te ovel la po duj prezentacie tar sa o organizacie. Sa o prezentacie zaruri si te oven phandle e temaja baš e terne Romengoro khuvibe ki

buti. O prezentacie kamlapes te astaren tan ko pbuter aspektoja thaj te na učharen pe temencar. O organizacie bičhalge but mejloja pal o pučibe akale bukjenar.

Khelin roljenar 2:

I Lindita kerela koordinacia tar o timi kerdo tar tereneskere bukjarne kola kerena buti ko butheder dizja. Ola kerena buti ko Romane sahne khedina thaj kerena karierakoro godideibe baš o terne Roma. Aver buti so kerena si promoviribe kursija baš khuvibe ki buti. Ola kerena registracija tar o kandidatoja thaj kerena liste tar o potencijalnikane manuša so ka keren participacia olende. I Lindita isi la nekobor pučiba baš adava sar nakhlja o paluno kurko. Oj dela o pučiba dži ko sasto timi ko jek vakti. Ola dena pe džovapija. Jek kotor tar o timi kova si kotor tar o dizja isi le pučiba baš o timija tar o aver dizja. I Lindita jekha jek dela pučiba baš adava nesave kolege te den užeder deskripcia.

SESIA 12

12.1 Personalnikano khuvibe ki buti SVOT analiza

Keren moldeibe tar tumaro šajdibe baš khuvibe ki buti istemalkerindoj SVOT matrica.

O zorale riga čhivena amen poangle averendar.

O kovle riga, kerena amen deficiencencar.

O šajdina si faktorija avrijal ja ivalentija kola si ko amaro istemalkeribe.

O dardeina si faktorija avrijal ja ivalentija kola nane ko amaro istemalkeribe.

Zorale riga	Kovle riga
Šajdina	Dardeina (daravina)

12.2 Komunikacia: arakhibe solucia komplicirime klienteja

Khelen o o rolje so avena, džaindoj pal o instrukcie tar o sikavutno.

Khelibe roljencar 1:

I situacija ovela ko bikenibaskoro than menienge. O rolje si komplicirime klienti thaj bikenibaskoro manuš. O komplicirime kliento si phureder manuš kova isi le problemi šunibaja thaj našti te kerel lokhi komunikacija e manušeja so biknela, thaj o klienti mangela te dikhel so šaj buteder pariya menie.

Khelibe roljencar 2:

I situacia ovela ko kurko. O rolje si komplicirime klienti kova si pherdo nervozaja, na but agresivnikano (manuš ja džuvli) thaj phureder aindžeskoro manuš kova biknela pire produktija.

Khelibe rojencar 3:

I situacia ovela ko bikinibaskoro than tar mobilnikano operatori. O rolje si komplicirime klienti kova si teli nervoza soske mangela te kerel pokinibe piro pokinibaskoro lil, numa o sistemi perdilo thaj ov/ oj našti ovena kandime tar o bukjarne ko bikinibaskoro than.

Panda aver disave khelina šaj te oven kerde.

SESIA 13

13.1 Publikani prezentacia Power Point-eja

Intro ko publikano prezentiribe istemalkerindoj o Power Point.

Teme baš i prezentacia:

O bukja kola so o turistija šaj te keren thaj te dikhen ki miri diz.

O majbare dizja ki miri raštra thaj palo so si ola pendžarde.

O majbare kompanie ki miri raštra thaj olengere produktija.

O majbare problemija ki miri raštra.

O bukja so si zaruri te oven len o terne manuša karanaja te šaj te arakhen buti.

Savo si o suno tar o terne manuša ki miri raštra?

Miro majmanglo sportisti.

Miri majmangli sinemakiri čeren.

Panda nesavi prezentacia tar o teme kerde tar o sikavutno ja teme dende tar o sikljovne.

SESIA 14

14.1 Dzaibe ko intervjuia bizo dzovapi napalal

Drabar o potele dendo teksti:

O Sameti agorkergja i maškarutni sikavni ko paluno nilaj. Agorkergja maškarutni sikavni baš ekonomia. Ov rodela buti ko ofiso. Džanela o fundavne bukja tar o mololegaribe. Nane le diploma te šaj te ovel mololegarutno, numa šaj te ovel manuš so dela arka. Vi agjaar šaj te kerel but bukja kolenge nane zaruri uči edukacia. Isi le eksperienca bukjaja, numa na but bukjaja e Office paketeja. Vi Agjaar but hari kerela lafi i Anglikani čhib. Ov dela pire aplikacie baš ververikane ofisoskere pozcie: bikinibaskoro asistenti, administracijakoro asistenti, kancelarijakoro asistenti, thaj agjaar nadari. Bičhalela 5 - 10 aplikacie ko dive. Akharena le sa o vakti ko intervjuia. Akharena le ko jek intervju ko paše 10 bičhalde aplikacie. Ko butheder tar o aver aplikacie na avena leske nisave džovapija. Ovela holjamo soske o butidendutne na denale nisavo džovapi. Ovela le gind kaj akava vjavaharibe nane šužo. O avgo drom kana sine ko intervju sine but lošalo. O intervju nakhlja šukar thaj vakergje leske kaj ka bičhalen leske informacia palo e-mail baš o rezultati. Ov apakjala sine kaj ka den oleske i buti. Ko sahno avutno kurko phravela sine piro e-mail 20 droma. Na reslja leske mesažo thaj ov ulo phagje vilea. Akaja jekha jek situacia uli leske nekobor droma. Numa trujal adava so o intervjuia džana sine šukar, dži leste na resela sine džovapi taro butidendutne. Ovela holjamo thaj phagevileskoro. Gndinela sine baš adava savi si i poenta tar deibe aplikacie thaj našalibe o vakti ko intervjuia kana na hramonena tuke mail napalal vali ka den tut i buti ja na. Lelja te na apakjal ko intervjuia thaj te gndini kaj si salde šou vi kaj ki buti akharena okolen so isi len pendžarutne manuša. Numa, nesave tar leskere amala arakhena sine buti ko esavko čhani. Nesavo manuš vakergja leske kaj but tar o kompanie nane len zaruri te keren organiziribe hovavne interjuia, soske na sine phandle te keren adava kanuneja. Ola sine len šajdipe te akharen ki buti sekole manuše. Vekerge leske kaj akava nane praktika ko sa o kompanie, numa si tar o buteder kompanie. Dikhljola sine kaj isi šajdipe te arakhe buti džaindoj ko intervjuia. Ov sine hazri te lel sakoja buti so ka den le. Šungja kaj nane zaruri but te pakjal ko adava soske si terno thaj bizi bukjakiri eksperienca. Numa, ov na ačhilo te džal ko intervjuia palo kola na resela sine nisavo fidbek, thaj lela buteder te bajrol leskiri holji mamuj o butidendutne. Gndinela sine kaj, te si o butidendutne bidžovapjale te bičhalen leske džovapi ko mail, vi ov nane zaruri te del pestar but ko keribe i aplikacia. Thaj lelja te bičhalel pe CV-ja ko čučo mail. Okova so ulo palo adava si kaj lele sa pohari te akharen le ko intervjuia. Sar so thanvdela sine o vakti, ov lelja te dikhel sa hari thaj hareder šunjariba bukjake. Ko adava vakti ov činavgja te džal ki jek sikavutnin baš khuvibe ki buti koja sine organizirime tari jek biradžakiri lokalnikani organizacia. Adava sine due divengiri butikerin. Gndingja kaj adava ka ovel hardžimo vakti nisoske, gndindoj kaj džanela sa,

numa gelo tano, majbut soske rodela sine adava leskiri daj. Sine paše 20 terne manuša. Pobut olendar sar leste, bizi nisavi bujakiri eksperienca. E diskusencar alo dži ko džanibe kaj but terne manuša ulavena jekha jek leskiri holi mamuj o butidendutne kola so na bičhalena palal mail pal o intervju. Ov ikergja ki godi okova so vakergja leske o sikavutno. Ov vakergja: „Nane ko tumaro interesu te oven holjame. Ma gndinen lende, gndinen tumende. Ola salde na mangle te keren peske butheder buti. Khanči tar sa adava si phandlo tumencar“. Oj vakergja lenge kaj dži lejja te kerel buti sar konsultanti isi la bičhalde butheder tar 3-40 aplikacie ko šunjariba konsultantenge sekova masek. Dži late na ale džovapija ko butheder tar 99,9 % tar o aplikacie. Numa adava sine kotor tar i buti. Sa akava čhivgja e Samete te gndinel.

14.2 Keribe buti ko CV: Dzaibe ponadari

Ker buti ko tiro CV palo o instrukcie dende tar o sikavutno.

SESIA 15

15.1 Organiziribe iventi

Intro:

Keribe plani baš o transporti ja iventi si sahnevakteskiri buti tar o menadžeri. But manuša džikote thavdela o dive si čhivde bukja ja te keren planiribe tar iventi. O keribe plani baš iventi isi le but čhinvina sar:

- Kola manuša ka oven participanteja? Sar ka oven čhivde othe?
- Kote ka ovel o iventi, ja kotar ka avgodžal o transporti?
- Sar ka trasportirinelpe sakova tar o participanteja? Vali ola ka keren drom korkori ja jekha jek?
- Savo transporti ka ovel istemalkerdo?
- Kote ka soven o participanteja? So ka han?
- So ka keren ko vakti tar o iventi ja džikote si ko drom? Sar ka dikhljol i programa?
- Kobor ka pokinen pe sa o bukja? Vali šaj o iventi ja o drom te kerel pe organizacia e budžeteja so isi amen? Sar šaj te tiknjara o pokiniba, thaj te delpe kvalitetnikani eksperiancia e participantonge?

Keren organiziribe tar o akala duj iventija. Hazrikeren harno plani kova ka ovel le peste:

- Informacie baš sa o bukja kola si phandle organiziribaja iventi ja drom.
- Detalnikano budžeti baš o proekti (iventija ja drom).

Iventi 1	Iventi 2
<p>Pandžedivengiri nilaeskiri sikljovni terne manušenge (tar 18 dži 28 berš) ke nilaeskoro resorti kova si ki raštra tar o Organizatori.</p> <p>30 terne manuša. O terne zaruri si te aven tar najhari 15 ververikane thana tar i Albania. O Organizatori na džanela e participanten so šaj te oven. Ola zaruri si te keren promoviribe o iventi, te roden aplikacie thaj te alosaren participantija.</p> <p>Agenda: Sikavutnin baš ternengoro khuvibe ki buti thaj enterpreniribe. O bareder teme zaruri si te alosarenpe tar i rig e organizatoreskiri. O specifikano materijali kova si baš i sikavutnin, ka ovel kerdo tar o sikavutne.</p> <p>Sikavutne: 4 manuša zaruri si te oven angažirime. O Organizator zaruri si te arakel adale manušen.</p> <p>Džaiibe ko drom: phuvjakoro transporti. Te ovel alosardo tar o organizatori.</p> <p>Akomodacia: te ovel alosardo tar o organizatori.</p> <p>Biphandlo vakti: džaiibe ki plaža, kulturnikane iventija. Te ovel alosardo dar o organizatori.</p> <p>Budžeto: 7.000 evrija.</p>	<p>Trinedivengoro džaiibe ko drom ki raštra tar o organizatori.</p> <p>25 terne aktivistija tar butheder biradžakere organizacie tar butheder dizja ke organizatoreskiri raštra.</p> <p>O džaiibe ko drom si ko 4 dizja ke organizatoreskiri raštra.</p> <p>I resar tar o džaiibe ko drom si te keren pe vizita butheder biradžakere organizacie baš proektia baš ternengoro khuvibe ki buti.</p> <p>Panda, ki sakoja diz ka ovel zaruri te kerelpe vizita tar kulturnikane thaj historikane thana.</p> <p>Džaiibe ko drom: Phuvjakoro transporti. Te ovel alosardo tar o organizatori.</p> <p>Akomodacia: te ovel alosardi tar o organizatori.</p> <p>Budžeto: 6.000 evrija.</p>

SESIA 16

16.1 Komunkacia/ Rodibe buti: Akhariba ko telefonija baš rodiba buti

Khelen o rolje so avena baš rodibe buti telefoneja. Šaj te keren improvziribe thaj te keren ververikane situacie.

Khelibe roljencar 1:

O kandidato akharela ko telefoni thaj majangle phandena le te kerel lafi jekhe pesoneja, palo adava dujtone personeja thaj agjaar nadari. Nesave tar o manuša kolencar kerela lafi o kandidato si hazri te den informacie, numa aver na. E kandidatestar rodelape te akharel la telefoneja ko tajsarutno dive, numa palo adava o personi nane other thaj agjaar nadari. O procesi si lungo.

Khelibe roljencar 2:

O kandidatija akharena telefoneja te pučen baš specifikani pozicija. Palo nekobor rodiba, ov/oj avela dži ko čačutno personi so si leske/lake zaruri. O personi lela te del pučiba baš i edukacija thaj i eksperienca e kandidatestarki. Palo sa adava, o personi rodela tar o kandidato te hramonel mejli thaj te akharel len napalal. O kandidato akharela len napalal ko telefoni, numa o personi si ko ferijas, olestar/olatar rodelape te akharel len palo duj kurke... (džan ponadari e paramisijaja).

16.2 Komunikacia: Publikani prezentacia istemalkeribaja o Power Point

Keren tumari prezentacija istemalkerindoj o Power Point, baš rodibe buti telefoneja. Hazrikeren prezentacia palo instrukcie dende tar o sikavutno.

SESIA 17

17.1 Harno biznis planiribe 1

Gndinker idea baš tikno biznisi koleja ka mange te avgokere. Šaj te ovel diso koleja ka šaj te avgodža lovenar tar o 4.000 evrija.

Ker lista tar sa okova kova so si zaruri te avgodža e biziseja, sar so si o than, višēja bukjake, mebeli, rahciri, materijalija, šukarina, thaj agjaar nadari. Hramon kobor si i moldarin taro sa akala bukjka. Ker on line rodjaribe baš upralpakjaibe o moldarina tar o bukjka.

Lista tar o višēja bukjake so si zaruri	Suma
1... 2... 3...	1... 2... 3... Sakhedindo 1
Lista taro o materijalija so si zaruri/ buvljarde materialija	Suma
1... 2... 3...	1... 2... 3... Sakhedindo 2
Sakhedindo (1+2)	

17.2 Keribe buti mobilnikane aplikaciencar - fundavni matematika

Khelen i mobilnikani khelin: Math Games - Brain Workout, džaindoj palo instrukcije tar o sikavutno.

SESIA 18

18.1 Hramovibe efektivnikane motivacijakere lila

Intro ko hramovibe e metivacijakoro lil.

E motivacijakoro lil si integralno kotor tar i aplikacija bukjake. Bičhalelape barabar e CV-ja thaj palo adava i aplikacija bičhalelape palo mejli, numa but droma o CV bičhalelape jekha jek e lileja. E motivacijakoro lil zaruri si te saikerel peste akala informacie:

I edukacija thaj i eksperienca tar o kandidato;

O phirnipa kola si zaruri baš e bukjakiri pozicija;

I motivacija thaj o intereso e kandidatoskoro baš e bukjakiri pozicija;

Nesave butidindutne mangena lungone motivacijakere lila, džikote avera olendar mangena harne lila. Ko nesave situacie, e motivacijakoro lil si salde harno intro koleja džala o CV kova isi le sa o informacie.

Dža pal o instrukcie tar o sikavutno thaj hramon tiro motivacijakoro lil.

18.2 Džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti relevantna baš butheder bukjakere thana

Dža pal o instrukcie taro tiro sikavutno thaj ker akala butisikljovina:

Istemalker o profilija bukjake dende misaleja ki tebela teleder, ja gndinker tute nekobor profesionalnikane aindža.

Kana ka agorkere e deibaja nekobor bahanija baš bukjakere thana, ker portfolio phirnipencar baš sakoja tar o profesie. Čhiv o spedicikane phirnipa thaj o phirnipa baš o khuvibe ki buti kola si zaruri adale bukjake.

Kana ka agorkere i butisikljovin, keren diskusia baš o ekvilibriumi maškar o phirnipa baš nesavi bukjakiri pozicija thaj tari aver rig e džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti thaj kola sikavutnina si zaruri te ave dži lende. Ker diskusia pal o specifikane phirnipa baš khuvibe ki buti kola si bare džandipastar bute bukjakere pozicienge.

Opcionalnikane bukjakere profilija

Tipija tar phirnipa	Taksisti	Bikinutno ko bikinibaskoro than baš šeja	Asistenti so dela arka e istemalutnenge	Bukjarno so arakhela phuredere manušen
Tehnikane (specifikane baš i bukjakiri pozicija) phirnipa				
Phirnipa baš khuviba ki buti				

SESIA 19

19.1 Organiziribe iventi

Intro:

Planiribe o drumo ja o iventi si sakolediveskiri buti tar o menadžeri. But manuša džikote džala o dive si čhivde ko keribe plani baš iventi. O keribe plani tar iventi isi le but čhina via sar:

- Kola manuša ka oven participantoja? Sar ka oven čhivde ko iventi?
- Kote ka ovel o iventi, ja kotar ka avgodžal o drom?
- Soleja ka džal ko drom sekova tar o participantoja? Vali ka džan ko drumo korkori ja jekha jek sarine?
- Savo transporti ka ovel istemalkerdo?
- Kote ka soven o participatoja? So ka han?
- So ka keren džikote džala o iventi ja džikote si ko drom? Sar ka dikhljol o programi?
- Kobor love ka oven sa o bukja? Šaj li o iventi ja o drom te kerel pe organiziribe e budžeteja so isi amen? Sar šaj te arakhenpe o love taro hardžija, thaj te delpe kvalitetnikani eksperienca e participantonge?

Keren organiziribe akala duj iventija. Hazrikeren harno plani koleste ka ovel:

- Informacie sa e bukjenge kola si phandle e organiziribaja iventi ja drom.
- Detalnikano budžeti tar o proekti (iventija ja drom).

Iventi 1	Iventi 2
<p>Pandže divengoro seminari ko Drač 30 participante (tar ververikane kompanie), ko akava čhani: 5 tari Austria, 5 tari Slovenia, 5 tari Italia, 5 tari Germanija, 5 tari Makedonija, 5 tari Bugarija. O Organizatori pendžarela o kompanie thaj e participanton.</p> <p>4 sikavutne, sekova tar ververani EU raštra (o phuvja zaruri si te činaven).</p> <p>Drom: So šaj butheder avioneja; phuvjakere transporteja kana si zaruri.</p> <p>Panda disave kulturakere iventija sar si zaruri. Duj dive ke angli iblejatakere arija o participante nane len dendi buti.</p> <p>Budžeti : 20.000 evrija.</p>	<p>Drom ko trine divengoro vašari ko Bukurešt</p> <p>I Grupa isi la: 10 džene tari Albania, 5 tari Makedonija, thaj 5 tari Bugarija. Sakova dženo si aver kompania. O organizatori pendžarela e kompanien thaj e participanton.</p> <p>Sa o participante ka ulaven jek štandi. Ola phiravena peja pe materijalija.</p> <p>Nesave tar o participante mangena te ačhoven nekobor dive butheder ko Bukurešt numa ko piro hardži.</p> <p>Drom: So si majšukar.</p> <p>Isi tromano vakti baš kulturakere aktivitetija.</p> <p>Budžeti: 8.000 evrija.</p>

SESIA 20

20.1 Sigutno biznis planiribe 2 (Džaibe ponadari): Finansiengiri fajada thaj hardžija

I butisikljovin si džaibe nadari e bukjaja koja si kerdi ki sesia 17, Butisikljovin 17.1

Jekto, keren lista taro o šerutne produktija/ kandina kolen olengoro biznisi ka producirinela thaj biknel len thaj keren molodeibe tar o sakhedime finansiengere fajade kola ka kerenge ko vakti taro 1 berš. (tabela 1 - Finansiengiri fajada). Baš keribe lokhi i butisikljovin, o sikljovne zaruri si te hramonen maksimum 5 produktija ja kandina. Te isi le tumaro biznisi butheder produktija (sar ko misal bikinibaskoro than baš habe ja restoranti) ja kandina, zaruri si te keren pe grupiribe, maksimum ko pandž grupe.

Dujto, keren kalkulacija o hardžija (Tabela 2) kola šaj te oven tumen ko produciribe produktija/ kandina čhivde jek telo jek ki tabela 1 - Finansiengiri fajada. O hardžija ulavaja len ko duj grupe: a) fiksna hardžija kola nane phandle e baripnaja tar o šhukarina ja o kandina kolen producirinena len thaj b) hardžija so nane fiksna - kola si phandle adaleja kobor si bare o šhukarina thaj o kandina kolen so producirinena len. Kobor pobuter šhukarina thaj/ ja kandina producirinena, odobor bareder ka oven o o hardžija so nane fiksna. Misal baš o fiksna hardžija si: kiraja, nesave tar o masepokiniba, thaj agjaar nadari. Misal baš o hardžija so nane fiksna si: jale materijalija, elektrikani energia, thaj agjaar nadari.

Trinto, rudžarava tumen, keren kalkulacija e finansiengiri fajada thaj e profiteskiri margina.

Tabela 1- Finansiengiri fajada

Numero	Produktu/ kandin	Kvantiteto	Moldarin ko kvantiteto	Numero taro kvantiteto*	Sakhedindo
1					
2					
3					
4					
5					
	Sakhedindo				

* te producirinipe ko vakti taro 1 berš taro avgokeribe o biznisi

Tabela 2- Hardžija

Hramovakeribe o fiksna hardžija	Kvantiteto	H a r d ž i / Kvantiteto	Numero	Sakhedindo
Sakhedinde fiksna hardžija				
Hramovakeribe tar o hardžija kola so nane fiksna	Kvantiteto	H a r d ž i / kvantiteto	Numero	Sakhedindo
Sakhedinde hardžija so nane fiksna				
Sakhedinde hardžija (Fiksna+so nane fiksna)				

SESIA 21

21.1 Menadžiribe o konflikti ke butikeribaskiri situacija

ntro:

Baro kotor tar i buti koja so agorkeraja la, keraja la ki grupa. Kana o manuša kerena jek jekheja buti, ola but droma isi len avera pozicie thaj khuvena ko bihaljovibe. Akaja si sahne vakteskiri situacia kana kerelape jek jekheja buti. O manuša ko esavke timija zaruri si te oven ko šajdipe te arakhen solucia baš o ververipa ko konstruktivnikano čhani. O muj mujea arakhibe solucie baš o ververipa kola ovena e bukajaja ki grupa si bare džandipaskoro kotor tar e grupakiri buti.

O terne bukjarne zaruri si te oven ko šajdipe te keren buti ko timi. Ola zaruri si te džanen kaj si normalnikane o manuša ko timi te ovel len avera gndipa. O aver manuša ka ovel len ververikano gndipe, dikhibe thaj vjavaharibe. Ola zaruri si te oven ko šajdipe muj mujea te arakhen solucie baš o ververipa.

O šajdipe te ave muj mujea e ververipencar efektivnikane si bare džandipastar baš o timi thaj baš o individui. O timi so kerela menadžiribe tar i situacija šukareder, si pobuter efektivnikano. O individui kova so kerela menadžiribe i situacija šukareder, ka šaj thaj ko šukareder čhani te integririnipe ko butheder timija.

Pučibe baš diskusia: Genen nekobor karane baš bihaljovibe ja konflikti maškar o manuša kola kerena jek jekheja buti? Den misalija te džanena nesave.

O pučibe baredžandipastar si sar te arakhe solucija baš o bihaljovibe ja konflikti maškar o manuša kola so kerea buti jek jekheja. Šaj tu ka ovel zaruri te arahe solucia baš esavko konflikti sar menadžeri taro o timi. Ja šaj korkori tu te khuve ko koflikti thaj ka ovel zaruri te arakhe čhani baš arakhibe solucia oleske.

Zaruri si te ikera ki godi kaj butheder manuša ka arakhen solucia baš o bihaljovibe ko but avera čhanija. Numa, nesavo personi na kerela reakcija ko jekha jek čhani ko ververikane situacie tar bihaljovibe. Adava personi šaj te ove le ververikane reakcie thaj adava ka ovel phandlo e specifikane cirkumstancienar ki nesavi situacia. Akava si e manušenge kola si ki menadžereskiri pozicija tar manuša kola si ke konflikteskiri situacija thaj e manušenge kola si andre ke konflikteskiri situacija.

Pučibe baš i diskusia: Kola si o ververikane čhanija kolende o manuša šaj te keren reakcija ke konflikteskiri situacia? De misalija te džaneja nesave.

Kategorizacia tar o tromalhulina ko situacie baš bihaljovibe (Rahim modeli):

1. Integracia: Arakhibe solucia koja si lošale thaj o duj riga. Rodela alternative thaj phravdi komunikacia.
2. Okova so mangela te del kandina/ so mukela: arakhibe solucia baš i situacia ko šukaripe avereske,
3. Dominacia: Arahibe solucia tar i situacia ko piro šukaripe.
4. Našibe: biarakhibe solucia tar i situacia.
5. Kompromiso: mukibe than thaj tar o duj riga.

Čhani tar tromalhulibe (akceso)	ko čače than	Ko bičače than
Integracia	O problemija si kompleksikane. Zaruri si idee te šaj te avelpe dži šhukareder solucia. Isi amen vakti anglo amende. Jek rig našti te arakhel solucia baš o problemi.	O problemi si lokho. Zaruri si te anel pe činavibe sigate. Upral o aver džene tar o timi nane influenza.
Kandinencar/ Vakeribaja pe bilače riga	Tu apakjaja kaj šaj nane tut čačipe. O problemi si bare džandipastar avere rigake. Sijan ki bizerali pozicija. Bare džandipastar si te arakhelpe o maškarjavahari.	O problemi si baredžandipastar tuke. Tu apakjaja kaj isi tut čačipe. I aver rig nane la čačipe ja nane etikani.
Dominacijaja	O problemi nane bare džandipastar. Zaruri si te anelpe činavibe sigate. Našhukardžando arakhibe solucia tar i akcija si ko drom. O manuša so si telo tute nane len ekspertiza te anen činavibe. I buti si bare džandipastar tuke.	O buti si kompleksikani. I buti nane bare džandipastar tuke. O duj riga si šajutne jekha jek. O čhinaibe nane zaruri te anel pe sigate. O manuša so si telo tute isi len i ekspertiza.
Našibaja	Problemi është i parëndësishëm Rreziku dhe pasojat e mundshme të mosmarrëveshjeve janë të larta Kërkohe një periudhë	I buti nane bare džandipastar tuke. Zaruri si te ane činavibe. O riga nane ki jek gind te oven ko sansari, numa e problemeske zaruri si te arakhelpe solucia. Zaruri si sigutni akcija.

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

Kompromis	<p>E rigengere resarina anulirina jek jekha.</p> <p>O riga si jekha jek zorale.</p> <p>Našti avela pe dži ko konselzus.</p> <p>Integriribaja ja dominantnikano stili nane te del kamijabi.</p> <p>Zaruri si nesave vakteskri solucia baš o kompleksikano problemi.</p>	<p>Jek tar o riga si butheder zorali.</p> <p>O problemi si kompleksikano.</p>
-----------	--	---

Извор: Rahim, M.A., *Managing Conflict in Organizations (2nd Ed.)*, New York: Praeger, 1992.

Ushtrim: Ballafaqimi me një situatë mosmarrëveshje puneRishikoni konfliktet në vijim mes njerëzve që punojnë bashkë. Propozoni zgjidhje për këto situata. Ti je menaxher i ekipës dhe nuk je i kyçur drejtëpërdrejt me një numër të madh të situatave, je i kyçur në disa, por pritet prej teje të reagosh ose ti zgjedhësh disa.

Situacia	Dendo proposalo baš arakhbe solucia
Duj grupe web dizajnerija ko timi isi len bihaljovibe maškar lende baš jek tar o čhanija tar o funcioniribe tar i web rig kola kerena la jekhe klientoske. O klienti vakergja 15 droma kaj a agorutno vakti si baredžandipastar lake. O agorutno vakti si palo tajsa. O finkcioniribe si bare džandipastar. O duj grupe web dizajnerija dena ko čhache than solucia.	
Isi bihaljovibe ko timi baš adava kaj si zaruri te čhivelpe i klima ki kancelarija. Khoni na mangela te phudel olende, numa zaruri si te phudel ki nesavi rig thaj nekaste. Sa o pandž kolege isi len vereverikane gndina. Khoni na delape.	
Vakteja avela paše jek seminari ko avrijal phuvja. Sa o hardšija si učharde tar o organizatori thaj i lokacija si but atraktivnnikai.Aver but si kaj, o personi so ka džal lela diveskoro pokinibe. Sare tar o timi mangena te džan. Sarine si kvalifikuime thaj šaj te ovel len šhukaripe tar o seminari.	
E komunikacijakoro menadžeri thaj jek tar e proekteskere menadžerija našti te dikhenpe jek jekheja. O konflikti si personalnikano. Olengoro antagnizmo si anglo sirenengere jakha ke ofisoskere bešina thaj na avela šukar avere manušenge. Adava isi le influenza upral e bukjakoro proceso. Ola si jekha jek bange so mukena esavko vjavahari ko ofiso.	

<p>But sigate avgokeraja bikinibaja o nevo produkti. But love si investirime ko leskoro produciribe. Jekha jek agjaar sijam ki jek gind te da bari suma tar o love baš oleskoro reklamiribe. Isi baro bihaljovibe baš adava sar te kerelpe reklamiribe o produkti. Sar sakana, nekobor tar o menadžerija ka khuven ko anibe o činavibe. Nane uže kerdo godideibe tar o eksperti baš adava savo šaj te ovel o majšukar čhani. Isi nekobor šajdipa. Numa džikote kerelape diso bilače, šaj te našala but love.</p>	
<p>Isi serioznikano konflikti maškar o džene tar o timi baš o keribe buti avrial tar e bujakoro vakti. O problemo si so but droma si zaruri te ačhovelpe ki buti thaj pal e bujakere arija. Našti te pokina o arija pal i buti. Nane amen love akaleske. Numa hramonaja o arija thaj o manuša lena panda nesave divesa tar o ferijas. Disave tar o manuša nane len problemo te ačhoven but ki buti, numa si holjame so nesave tar o manuša ni jek drom na ačhovena pali buti. Adala so ni jek drom na ačhovena pali buti, vakerena kaj adava si tar e familijakere karane. Sine nekobor verbalnikane bihaljoviba phandle akaleja thaj sina rizikoja kaj šaj o agorutno vakti te na ikerelpe. Panda jek drom avaja muj mujea esavke situacija.</p>	
<p>Jek tar o kolegija si problematcano. Dikhelape kaj si tano ov bango soske kerela iritacia averen. Kergjum oleja lafi nekobor drom, nua adava da degja arka. Trujal adava so isi le esavko vjavaharibe, vo thaj na kerela buti. Numa, amen sijam publikani institucia thaj isi le zoralo dumo. O timi našti pobuther te džal nadari e situacija.</p>	
<p>Zaruri si te čhiva posteria ko thana ki diz koleja ka kera promoviribe iventi. O kolege vakerge e praktikantonge thaj e asistentenge kaj si zaruri te ulaven o posterija. Sa ola na magle te len i buti. Ola ladžana te keren adava. Zaruri si te anav čiavibe. O posterija zaruri si te čhivenpe ko majagor vakti dži tajsja iblejate.</p>	

<p>Isi amen serioznikano problemi ko pokiniba amare produktija. But tar klientoja na pokinena o fakture. Kerava buti kote rodava pokinibe jekha jek nekobor avere kolegoncar. Me dava o instrukcie. Isi man sensi kaj jek kotor tar o kolegoja na kerena sigate buti ko liparibe o pokiniba. Kana kerava reakcija, avela dži mande džovapi kaj „nane ola bange so disavo kliento na kergja pokinibe“. O bihaljovibe ulo serioznikano. Panda butheder jekhe personeja tar o timi kova si baredžandipastar.</p>	
<p>Amaro šerutno nane džovapjalo. Dikhljum korkori oleskoro vjavaharibe, sar sa avera, numa našti khanči te kera baš adava. Adava isi le influenza upral amari motivacija bukjake thaj i buti na džala majšukar. O manuša so si upral leste zaruri si te keren diso akale bukjaja, adava si lengiri buti. Numa ola našti te dikhen adava ja nane len pharipe peste adaleske. O šerutno khelela karte ko leskoro kompjuteri divesencar.</p>	

SESIA 22

22.1 Harno biznis planiribe 3 - Grafikeribe o marketi thaj i strategija baš o bikinibe

Dža pal o istrukcie tar o sikavutno thaj de deskripcia baš o bukja teleder:

- a) O marketi tar o produktija thaj o kandina kola si taro tiro biziniseskoro proekti (buti tar o anglune sesie)
- b) O čhani koleja ka bikne akala produktija thaj kandia tire kinutenge.

22.2 Mobilnikane aplikacie baš i buti - Fundavni matematika

Khelen i mobilnikani khelin: Math Games - Brain Workout, džaindoj pal o istrukcie tar o sikavutno.

SEANCA 23

23.1 Anibe čhinavina

Intro

Kana keraja buti, but drom zaruri si te ana but čhinavina ke diveskoro thavdibe. But tar akala čhinavina si sadane thaj anenape lokheste. Sar te si, isi čhinavina kola si butheder kompleksnikane. Ola si phareder te anenpe. Zaruri si te ovel amen šajdipe te ana thaj esavke čhinavina.

I čhinavin čaj te ovel phari butheder karanendar:

- bisarbarutnipe (nane amen sa o informacie so si amenge zaruri)
- kompleksnikanipe (isi but ververikane faktorija thaj isi len influencia jek upral aver)
- o konsekvencie tar o čhinavina si serioznikane
- isi but alternativnikane solucie
- i reakcia e manušengiri mamuj i čhinavin (isi but riga kola si čhivde thaj ola čaj te ovel len aver gndibe baš i čhinavin)

Te šaj te anelpe čhinavin, zaruri si te khuva olate sistematikane. Zaruri si:

- te hazrikera o konteksti
- te gndina baš o alternative
- te kera analiza o alterative
- te ana čhinavibe
- te pakjavidikha o čhinavibe
- te da keribe pal o čhinavibe

I čhinavin šaj te anelpe ko butheder čhanija. O čhani palo kova so anaja i čhinavin si jekha jek ajgaare baredžandpastar kana aver manuša si involvirime. Sar ko misal nesave manuša mangena te anen o čhinavina korkori. Akava nesavo drom vakerelape kaj si avtoritativnikano anibe o čhiavina. Avera čhivena o sasto timi ko anibe i čhinavin. Akava gndinelape kaj si butheder konsultativnikano ja demokratikano anibe čhinavina.

Nesavo drom, i situacija vakerela ko savo čhani si zaruri te anelpe o činavibe. Sar ko misal i činavin zaruri si te anelpe but sigate, ko 2 minutija angle amende. Ki esavki sitacia nane vakti baš konsultacia.

Gndinelape kaj o avtorirarivnikano čhani taro anibe činavina si šukareder čhani ko situacie kana:

- o personi kova so anela i činavin isi le bareder ekspertiza averendar
- o personi kova so anela i činavin si manuš so korkori pakjala peste
- o timi (o aver manuša kola so si čhivde othe) ka len sar šukar i činavin
- nane vakti konsultacienge.

Gndinelape kaj o konsultativnikano anibe činavina si šhukareder čhani ko situacie kana:

- o personi kova so anela i činavn zaruri si te lel informacie avere manušendar
- o problemi nane užo ko dikhibe
- baredžandipastar si i činavin te ovel akceptirimi averendar kola si čhivde ko proceso
- isi vakti baš konsultacie.

Kana si zaruri te anelpe činavin šaj te istemalkera jek rahciri, o matriksi koleja šaj te ana činavibe baš o barodžandipe tar o faktorija kola isi len influencia.

Akava rahciri si baredžandipastar kana isi butheder alternative maškar kolende šaj te alosara, numa nane amen jek uži dkhibaskiri opcia. Jek tar o čhanija sar kerelape akava si o teleder dendo:

Butisikljovin:

Zaruri si te ane činavibe kova printeri te kine e ofisoske. Isi tut 4 modelija thaj ola isi len ververipe ki moldarin, ko sig kerbe buti, o fukcie kola so isi len, i moldarin tar o kertridži. Kereja molodeibe akala kriteriumija digrencar taro 1 džii ko 5, kolende so o 1 si majteleder, thaj o 5 majučo. Dža pal o instrukcie tar o sikavutno thaj agorker i butisikljovin.

Kriteriumija	Moldarin	Sig	fukcie	Moldarin tar o kertridži	Sakhedindo
Modeli 1					
Modeli 2					
Modeli 3					
Modeli 4					

Aver rahciri kova šaj te ovel šukar ko anibe činavina si o matriksi baš i komparacija o pariya.

Akava matriksi si aver rahciri baš alosaribe maškar butheder alternative čhivindoj len ki komparacia.

Šaj te istemalkerelpe baš sa o čhanija tar o činavina, sar ko misal, o kandidatija so si zaruri te khuyen ki buti, ekvipmento so si zaruri te kinelpe, than kaj so si zaruri te kerelpe realizacija iventi, thaj agjaar nadari.

O matriksi si dendo ki tabela teleder.

	A	B	C	D	E
A					
B					
C					
D					
E					

O matriksi istemalkerelape ko akava čhani:

- denape o opcie
- o opcie kerenape komparacia maškar peste thaj rangirinenape digrencar taro 1 dži ko 3

Sar ko misal, i činavin koja si zaruri te anelpe si te alosarelpe lokacia baš o seminari. O opcie si:

A: Drač

B: Varna

C: Ohrid

D: Bukurešt

E: Budva

Džan pal o instrukcie tar o sikavutno thaj agorkeren i butisikljovin.

SESIA 24

24.1 Harno biznis planiribe 4 (Dzaibe ponadari) - nakhavibe

Butisikljovin: Ker tut komparacia e konkurencijaja

De molodeibe tut thaj e konkurencija e digrencar taro 1 dži ko 5, kolende so o 1 si majtele, thaj o 5 si majučo ko dende kriteriumija. Aver panda so si zaruri, den deskripcia soske dena šukareder ja bilačheder molodeiba disave kriteriumenge.

Tumare produktija/ kandina 1:

Kriteriumija	Tumare produktija/ kandina	Konkurento 1	Konkurento 2
Moldarin	Rejtingo: Deskripcia:		
Kvaliteto			
Deibe ko vas			
Involviribe ko klientoja			
Aver			
Aver			

Produktet / shërbimet e veta 2:

Kriteriumija	Tumare produktija/ kandina	Konkurento 1	Konkurento 2
Moldarin	Rejtingo: Deskripcia:		
Kvaliteto			
Deibe ko vas			
Involviribe ko klientoja			
Aver			
Aver			

(tabele çhivenape te si zaruri)

24.2 SVOT analiza baš personalnikano khuvibe ki buti

Keren molodeibe tar tumaro šajdipe baš khuvibe ki buti istemalkerindoj o SWOT matriksi.

O zorale riga si i buti so çhivela amen ko angluno than.

Nazorale riga, bukja so nane amen.

Šajdina si faktorija avrijal ja iventija kola si ko amaro šukaripe.

O daravina si faktorija ja iventija kola nane ko amaro šukaripe.

Zorale riga	Nazorale riga
Šajdina	Daravina

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.